

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

І ЎСЁ Ж ТАКІ КАЗІМІР МАЛЕВІЧ НАРАДЗІЎСЯ НА БЕЛАРУСІ?

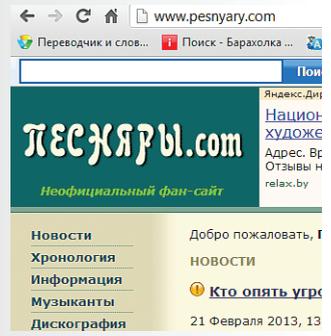
С. 10—11

На гэтым тыдні Байнэт апублікаваў сенсацыю: карані слаўтага Казіміра Малевіча могуць быць з Беларусі, а дакладней — з Капыльшчыны. Пра тое, што аўтар "Чорнага квадрата" і адзін з лідараў Віцебскай мастацкай школы можа аказацца выхадцам з Беларусі, мы пісалі неаднойчы.

Даследаванне гіпотэзы — у адным з бліжэйшых нумароў газеты "Культура".

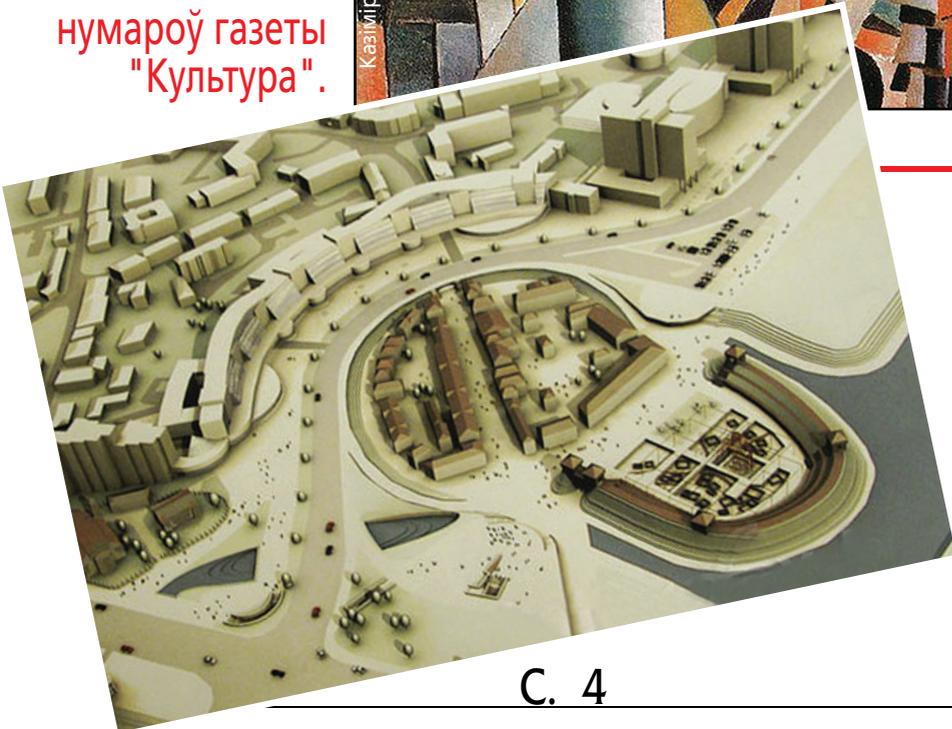
Казімір МАЛЕВІЧ. "Тачыльшчык".

С. 5

С. 7

С. 4

С. 13

ЦЭНТР МІНСКА: КАМУ ПАТРЭБНЫ ПАТЭНЦЫЙНЫЯ "АХВЯРЫ" АДНАЎЛЕННЯ?

Тры задачы новага рэктара

28 лютага Кіраўнік дзяржавы правёў шэраг кадравых прызначэнняў.

У прыватнасці, Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка прызначыў рэктарам Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Юрыя Бондара, які раней працаваў першым прарэктарам гэтай установы.

Юры Бондар падкрэсліў, што перад ВНУ стаяць у ліку асноўных тры задачы: аптымізацыя тэрмінаў навучання, арыентацыя на практычную падрыхтоўку маладых спецыялістаў і іх размеркаванне ў рэгіёны Беларусі. Рэктар БДУКІМ зазначыў таксама, што летась 72 працэнты выпускнікоў універсітэта былі размеркаваны ў вобласці краіны для працы ў арганізацыях сацыяльна-культурнай сферы.

Асабліва ўвага ва ўніверсітэце, дадаў рэктар, будзе надавацца развіццю фізкультуры. Ва ўстанове рыхтуецца сучасная база для спартыўнага развіцця студэнтаў: адмысловая пляцоўка, спартыўна-культурны цэнтр.

Даверныя лісты — UNESCO

25 лютага Пастаянны прадстаўнік Беларусі пры UNESCO Павел Латушка ўручыў даверныя лісты Генеральнаму дырэктару арганізацыі Ірыне Бокавай. Афіцыйная цырымонія ўручэння прайшла ў Штаб-кватэры UNESCO ў Парыжы.

цё супрацоўніцтва Беларусі з UNESCO. Ён адзначыў, што Беларусь і беларуская культура з'яўляюцца часткай агульнаеўрапейскай культурнай спадчыны і робяць свой унёсак у сусветную культуру.

Пастаянны прадстаўнік нашай краіны звярнуўся да Генеральнага дырэктара з просьбай падтрымаць прапанову Беларусі аб уключэнні ў календар памятных дат UNESCO на 2014—2015 гады 250-годдзе з дня нараджэння Міхала Клеафаса Агінскага і 200-годдзе з дня нараджэння Іосіфа Гашкевіча.

Ірына Бокава ў адказ адзначыла, што рашэнне па ўключэнні памятных дат будзе прымацца на Генеральнай канферэнцыі UNESCO ў лістападзе бягучага года, але, са свайго боку, выказала падтрымку дадзеным прапановам. Таксама Генеральны дырэктар арганізацыі адзначыла гатоўнасць падтрымаць ініцыятывы Беларусі ў сферы культуры.

У якасці памятнага падарунка Ірыне Бокавай была ўручана пэзма Якуба Коласа "Новая зямля" з ілюстрацыямі народнага мастака Беларусі Васіля Шаранговіча, выдадзеная Беларускай фундам культуры, і арыгінал адной з ілюстрацый — "Бусы".

Пасля цырымоніі адбылася размова паміж Паўлам Латушкам і Ірынай Бокавай, у якой была падкрэслена вядавая роля UNESCO ў развіцці міжнароднага супрацоўніцтва ў сферах культуры, адукацыі і навукі. Генеральны дырэктар дала высокую ацэнку ўкладу Беларусі ў дзейнасць гэтай міжнароднай арганізацыі.

У сваю чаргу, Пастаянны прадстаўнік Беларусі падкрэсліў актыўнае ўзаемадзеянне нашай краіны і UNESCO ў справе рэалізацыі сумесных праектаў. Так, у 2012 годзе ў Беларусі было рэалізавана 40 праектаў пад эгідай альбо з удзелам міжнароднай арганізацыі. Таксама станоўча адзначана актыўная праца Нацыянальнай камісіі па справах UNESCO.

Павел Латушка пацвердзіў гатоўнасць у якасці Пастаяннага прадстаўніка працягваць працу, скіраваную на далейшае развіц-

Арт-кватэра Сеўрука

На гэтым тыдні першых наведвальнікаў прыняў абноўлены культурна-асветніцкі аб'ект Нясвіжа — кватэра-музей выдатнага мастака Міхася Сеўрука, які больш за сорок гадоў жыў і працаваў у гэтым старадаўнім горадзе.

Як адзначыла на адкрыцці новага арт-аб'екта дырэктар мясцовага гісторыка-краязнаўчага музея Іна Піваварчык, калекцыя работ мастака паступова папаўняецца, у тым ліку за кошт прыватнай ініцыятывы. Па яе словах, вялікая роля ў стварэнні кватэры-музея Міхася Сеўрука належыць упраўленню культуры абласнога выканаўчага камітэта і раённым уладам. Дзякуючы выдзеленым сродкам былі праведзены рамонт і рэканструкцыя памяшкання. Новая экспазіцыя размясцілася на ўсёй плошчы кватэры і ўключае ў сябе тры часткі: выставачная зала, інтэр'ер жыллага пакоя 1950—70-х гг. і майстэрня мастака.

Пад час адкрыцця кватэры-музея з удзелам намесніка міністра культуры краіны Тадэуша Стружэцкага, прадстаўнікоў мясцовай улады, сяб-

роў і знаёмых выбітнага мастака для новай экспазіцыі былі перададзены асабістыя рэчы Сеўрука, у прыватнасці, яго разцы, дрэварыты. Акрамя таго, у рамках адкрыцця новай экспазіцыі прайшла і прэзентацыя альбома "Міхаіл Сеўрук. Жывапіс. Графіка", створанага па ініцыятыве і пры фінансавай падтрымцы Нясвіжскага раённага выканаўчага камітэта. У выданне, тыраж якога склаў тысячу экзэмпляраў, увайшлі жывапісныя і графічныя работы, што знаходзяцца ў фондах Нясвіжскага гісторыка-краязнаўчага музея і часткова прадстаўлены ў новай экспазіцыі. Акрамя таго, быў прэзентаваны календар на 2013 год з рэпрадукцыямі карцін Сеўрука, якія захоўваюцца ў прыватных зборах. Адметна, што ажыццявіў гэты праект мясцовы прадпрымальнік.

Варта адзначыць, кватэра-музей Міхася Сеўрука з'яўляецца структурным падраздзяленнем Нясвіжскага гісторыка-краязнаўчага музея. На дадзены момант калекцыя мастака ў фондах устаноў налічвае 1 118 адзінак і ўключае ў сябе не толькі карціны, але і накіды, эскізы, малюнкi, эстампы, кнігі, яго асабістыя рэчы.

К.А.

У хуткім часе ўпершыню ў Беларусі пройдзе Міжнародны форум камерных аркестраў "Жнівень Нясвіжа".

Камерны "Жнівень"

Як паведаміла "К" дырэктар Дзяржаўнага камернага аркестра Беларусі Алена Яскевіч, гэтае мерапрыемства будзе арганізавана за кошт сродкаў калектыву, а таксама шматлікіх спонсараў. А ўжо ў наступным годзе цалкам магчыма, што форум ператворыцца ў сапраўдны міжнародны фестываль камерных аркестраў, да ўдзелу ў якім будуць запрошаны госці з многіх краін Еўропы.

Галоўная задача сёлетага форуму — паказаць беларускаму глядачу індывідуальнасць і разнастайнасць камерных аркестраў, прадэманстраваць багацце камернага рэпертуару і пазнаёміць публіку з замежнымі артыстамі.

Мяркуюцца, што музычны форум будзе праходзіць на гістарычных пляцоўках Нясвіжа. У планах арганізатараў — вар'іраваць у далейшым месца правядзення канцэртаў.

Дарэчы, яшчэ адзін фестываль, таксама ў хуткім часе, пройдзе на старажытнай Нясвіжчыне. Так, па словах загадчыка аддзела аматарскага мастацтва Мінскага абласнога цэнтра народнай творчасці Іны Шубут, традыцыйны адкрыты абласны фестываль духовай музыкі "Майскі вальс" пройдзе 24—26 мая ў Нясвіжскім, Клецкім ды Стаўбцоўскім раёнах сталічнага рэгіёна. У мерапрыемствах запланаваны ўдзел калектываў не толькі з Беларусі, але таксама і з Расіі, Польшчы ды Літвы.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Як паведаміла ўжо "К", з 27 лютага па 2 сакавіка ў Гродне праходзіць XII Міжнародны фестываль праваслаўных песняпеваў "Каложскі дабравест".

ную тэматыку ў Гродзенскай выставачнай зале.

Акрамя таго, у рамках фестываля жыхары і госці горада змогуць убачыць шэраг адметных канцэртных праграм. Так, пазаўчора, 28 лютага, адбылося

Сёння — весткі з "...Дабравесту"

На прадстаўнічым міжнародным фестывалі сабраліся калектывы з васьмі краін: беларускія духоўныя і свецкія хоры, госці з Расіі, Украіны, Польшчы, Літвы, Сербіі, Румыніі і Францыі — усяго звыш 40.

Пад час "Каложскага дабравесту" ў абласным цэнтры адкрылася выстаўка з фондаў Гродзенскага дзяржаўнага музея гісторыі рэлігіі, прайшлі вечары духоўнай паэзіі і аўтарскай песні, кіналекторыі, выстаўка мастацкіх твораў на рэлігій-

выступленне хору студэнтаў Маскоўскай дзяржаўнай кансерваторыі імя П.І. Чайкоўскага, а ўчора, 1 сакавіка — канцэрт Архірэйскага хору Свята-Аляксандра-Неўскага кафедральнага сабора з Парыжа і хору пеўчых стараверскіх прыходаў Сібіры.

Пераможцы фестывалю будуць уганараваны сёння, 2 сакавіка, ў Гродзенскім абласным драматычным тэатры, дзе адбудзецца цырымонія закрыцця гэтага прадстаўнічага міжнароднага форуму.

Ю.Ч.

Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі атрымала сертыфікат якасці адукацыйных паслуг і падрыхтоўкі кадраў — і праекты новага вучэбнага корпуса.

прафесар Кацярына Дулава, — папросту катастрофічная сітуацыя: не хапае класаў для заняткаў, месца для захоўвання бібліятэчных фондаў, рэпетыцыйнай базы для той жа опернай студыі (у нашых суседзях студыя звычайна займае

Музычная плошча якасці

Супадзенне ў часе гэтых дзвюх урачыстых падзей успрымаецца сімвалічна: ВНУ расце — ва ўсіх сэнсах слова. Сертыфікат адпаведнасці Нацыянальнай сістэмы пацвярджэння адпаведнасці Рэспублікі Беларусь уручыў дырэктар Беларускага дзяржаўнага інстытута стандартызацыі і сертыфікацыі Валерый Гурэвіч, які прыехаў для гэтага на пасяджэнне вучонага савета БДАМ. Атрыманне такога сертыфіката для творчай ВНУ — практыка незвычайная. Але гэта сведчыць пра найвыскай паказчык ў сферы адукацыі, навукі, міжнароднай і выхаваўчай дзейнасці.

Лагічным працягам "росту якасці" стала і "нарошчванне плошчы".

— Сёння ў нашай навучальнай установе, — падзялілася сваім клопатам рэктар БДАМ, доктар мастацтвазнаўства,

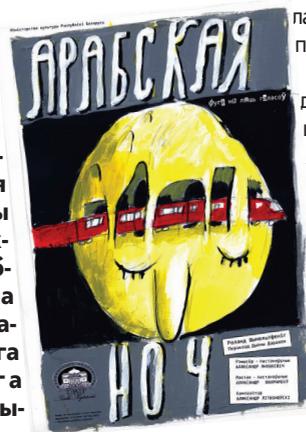
асобны будынак). Рамонт, запланаваны на наступны год, не вырашыць усіх праблем. Таму захады па далейшым развіцці ВНУ лічу неабходнымі...

Праводзячы відапразентацыю магчымага пашырэння навучальных плошчаў БДАМ, доктар архітэктуры Армэн Сардараву сцігла назваў зробленае ім "канцэпцыйнае развіццё". Па яго словах, пры падрыхтоўцы ўласна архітэктурнага праекта будуць яшчэ больш уважліва ўлічвацца пажаданыя факультэты і кафедры. Новы будынак размесціцца ва ўнутраным двары цяперашняга галоўнага корпуса, што побач з гатэлем "Еўропа". І каб не разбурыць складзены там архітэктурны комплекс, чатырохпавярховае збудаванне будзе "расці ўніз": сталовую, да прыкладу, прапанавана змясціць у цокалі...

Н.Б.

"Арабская ноч" у Купалаўскім

Днямі ў Нацыянальным акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы адбыўся прэм'ерны паказ спектакля "Арабская ноч" па п'есе сучаснага нямецкага драматурга Роланда Шмельпфеніга.

панцужок непрадказальных падзей на мяжы явы і сну...

У спектаклі заняты маладыя артысты тэатра Валянціна Гарцуева, Кацярына Яворская, Аляксандр Казела, Аляксандр Малчанаў, Віктарыя Чаўлытка, Марына Гардзіёнак, Аляксей Чарнін, Аляксандр Паўлаў, Сяргей Чуб ды Сяргей Рудня.

На думку Аляксандра Янушкевіча, тэатральная прэм'ера абавязкова прыйдзецца да спадабы мінчанам і гасцям горада.

— Мне падабаецца, што ў п'есе ёсць надзея на тое, што ўсё атрымаецца, што шчасце чалавека з іншым чалавекам магчымае, — кажа рэжысёр-пастаноўшчык "Арабскай ночы". — І я веру, што гэтае шчасце цалкам магчыма знайсці — калі не ў дваццаць гадоў, то ў трыццаць, а калі не ў трыццаць, то ў сорак... Галоўнае — верыць і спадзявацца. Такім чынам наш спектакль — гэта "своеасаблівае" казка для дарослых кшталту "Тысячы і адной ночы", у якой фінал абавязкова будзе шчаслівым...

Ю.Ч.

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь глыбока смуткуе ў сувязі са смерцю былога начальніка ўпраўлення капітальнага будаўніцтва і матэрыяльна-тэхнічнага забеспячэння — РЫМАШЭўСКАГА Віктара Вікенцьевіча і выказвае шчырыя спакуванні сям'і, родным і бліжкім нябожчыка.

НАГАДВАЕМ!
ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА
НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"
НА ІІ КВАРТАЛ 2013 Г.

Падпісныя індэксы:
індывідуальная падпіска — 63875,
ведомасная падпіска — 638752.

Паважаныя чытачы! Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах нумара. **Пішыце** на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77 або kultura@tut.by, **тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, **абмяркоўвайце** тэму на facebook.com/kimpressby і twitter.com/kultura_by!

Гэта артыкул у працяг тэмы, якую можна акрэсліць як "Мірскі замак — Карэлічы — Гродзеншчына". Інакш кажучы: помнік гісторыі ў статусе нацыянальнага брэнда — бліжэйшы да яго адміністрацыйны цэнтр — рэгіён. У рамках тэмы мы спрабуем высветліць, як гэтыя чыннікі сёння ўзаемадзейнічаюць у кантэксце дзяржаўнай культурнай палітыкі. Калі Мірскі замак уяўляў з сябе заняўданы і закінуты на многія дзесяцігоддзі аб'ект, здавалася, што дастаткова вярнуць гэтую помніку даўніны колішняю прыгажосць ды веліч, і ўсе яго праблемы вырашацца самі сабой. Аднак, як сведчыць сучасная практыка, пасля рэстаўрацыі ў помнікаў пачынаецца новае жыццё з новымі праблемамі, досведу вырашэння якіх, прынамсі, мы дагэтуль па аб'ектывных прычынах не мелі. Словам, аднойчы распачатая раскрутка брэнда ніколі не спыняецца. А патрабуе яна нестандартнага мыслення, арыгінальных ідэй ды крэатыўных дзеянняў. Прычым не раз ад разу, а — штодня. Высылкаў адно толькі работнікаў культуры тут недастаткова. Таму сёння мы даём слова эканамістам...

Абмінаюць Мір інвестары, або Сядзячы дома, замуж не выйдзеш

"Чатыры гады, як адведзены ўчасткі пад будаўніцтва гасцініцы, гандлёва-забаўляльнага цэнтру і комплексу гасцявых дамкоў, — распавядае начальнік эканамічнага аддзела Карэліцкага райвыканкама Наталля Кныш. — Інфармацыя змешчана на сайтах Карэліцкага райвыканкама, Гродзенскага аблвыканкама, Міністэрства спорту і турызму. Чатыры гады чакаем інвестараў. Безвынікова. А, здавалася б, гэта не мы павінны шукаць забудовшчыкаў, а яны самі мусяць на нас выходзіць".

Я паважаю патрыятызм спадарыні Наталлі. Мне імпануе ейная ўпэненасць, што ля дзвярэй Карэліцкага райвыканкама мусіць стаяць чарга інвестараў, ахвотных зрабіць унёсак у развіццё мястэчка, якое пры Мірскім замку. І логіка ў яе развагах ёсць. Тое, што мястэчка Мір павінна развівацца як турыстычны цэнтр, відавочна. А значыць, укладанні ў турыстычную інфраструктуру рана ці позна вернуцца прыбыткам. Але, мабыць, для таго, каб у Мір прыйшлі гэтыя інвестыцыі, недастаткова інфармацыі на згаданых сайтах. Як кажучы ў народзе, сядзячы дома, замуж не выйдзеш: трэба сябе рэкламаваць — на тэлебачанні, у прэсе, заяўляць пра сябе на інвестыцыйных форумах. Інакш кажучы, шукаць.

"Былі такія, што цікавіліся, — распавядае далей Наталля Аляксандраўна, — але, ў асноўным, па драбязе — нахвалта, шапік паставіць. Прычым абавязкова каля самага замка, у ахоўнай зоне помніка. Бракуе тых, хто ўзяўся б за маштабны праект, — тую ж гасцініцу збудаваць на трох гектарах. Мяркую, патэнцыйныя інвестары не вераць у тое, што прыбытак будзе пастаянным. Іх палюхае сезоннасць запатрабаванасці, а палова наведвальнікаў Мірскага замка — студэнты і школьнікі, людзі не надта грашавітыя..."

Шапік не ідзе ні ў якое параўнанне з гасцінічным комплексам, уганараваным трыма-чатырма зоркамі, але ў сезон і ён у Міры не лішні.

Выступаючы на апошнім справаздачным сходзе Белкаапсаюза, Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь звярнуў увагу на хранічны характар праблемы забеспячэння насельніцтва якаснымі таварамі ды паслугамі і патрабаванні павышэння якасці абслугоўвання ў сферы гандлю і грамадскага харчавання. У сувязі з гэтым, пытаюся ў Наталлі Кныш, якую ролю структуры Белкаапсаюза адыгрываюць у эканоміцы раёна. Паводле папярэдняй інфармацыі, якую я атрымаў у карэліцкім філіяле Гродзенскага спажывецкага таварыства, Белкаапсаюз трымае ў Міры кавярню і дзевяць крамаў, сярод

іх — адна сувенірная. Доля кааператараў у гандлі на тэрыторыі раёна — 43 працэнты. Кіраўніцтва філіяла лічыць сваю дзейнасць на Карэліччыне і канкрэтна ў Міры эфектыўнай ды прыбытковай.

Наталля Кныш мяркуе, што ўсе аўтакрамы, усе крамы ў вёсках — ад Белкаапсаюза. Не кожны інвестар будзе будаваць краму ў аддаленых паселішчах. А вось аўтакрама спажывецкай кааперацыі туды даедзе. Што ж да Карэліч і Міра, дык тут згаданы Белкаапсаюз надвор'я не робіць.

Пытаюся далей: няўжо зусім не было маштабных прапаноў ад інвестараў? Наталля Кныш згадвае перамовы з кампаніяй "Трайпл", якая трымае ў замку гасцініцу на пятнаццаць нумароў і рэстаран. Кампанія, нібыта, не супраць таго, каб пашырыць бізнес на мястэчка туды замку: збудаваць там гасцініцу. Папярэдня гаворка пра гэта вялася. Але да канкрэтыкі справа не дайшла. Прычыну спадарыня Наталля бачыць у тым, што кампанія мае зараз больш пільныя справы — у прыватнасці, у сталіцы, дзе "Трайпл" будзе гатэль для гасцей Чэмпіянату свету па хакеі 2014 года. Аднак не выключана, што ў кампаніі рукі дойдучы і да адкладзенага да лепшых часоў праекта для Міра.

абласным уладам было прапанавана стварыць тут турбюро. Але мы здохлі пераканачы тых, ад каго зыходзіла прапанова, што рабіць гэта не варта, бо такое бюро не будзе прыбытковым. Турысты і так трапляюць у Мір праз пасрэдніцтва тураператараў.

Папярэдня высьнова. Мяркую, што канкрэтныя праблемы Міра могуць быць вырашаны прызам комплексную праграму развіцця турызму ў Гродзенскай вобласці. У гэтым напрамку работа вядзецца. І, мяркую, чакаць пазітыўных вынікаў не так ужо доўга.

Мы, аднак, разумеем, што Мір — гэта нацыянальны брэнд. Нездарма ж Савет Міністраў даў Гродзенскаму аблвыканкаму даручэнне па развіцці турызму ў Міры і аналагічнае — Мінскаму аблвыканкаму адносна Нясвіжа. Абласныя ўлады Гродзеншчыны і Міншчыны павінны ў бліжэйшы час прадставіць на разгляд свае прапановы па гэтым пытанні. На сёння ад агульнай колькасці турыстаў у Міры замежнікі складаюць 20-30%. У асноўным, гэта расіяне. Нават блізкіх нам па культуры палякаў зацікавіць Мірскім замкам даволі складана: у іх сваіх замкаў хапае, да таго ж, музейныя калекцыі ў іх часта значна багацейшыя

Ці ёсць альтэрнатыва?

Гэта "Трайпл". А як бачыць сітуацыю ў Міры айчыны інвестар у асобе рэспубліканскай структуры, у прыватнасці, Белкаапсаюза? Найперш пытаюся, ці скаардынавана дзейнасць апошняга з дзяржаўнымі праграмамі, прынамсі — з Праграмай развіцця турызму на 2011 — 2015 гады (Пастанова Савета Міністраў № 373 ад 24 сакавіка 2011 г.)?

"Так, — адказвае намеснік начальніка ўпраўлення грамадскага харчавання Белкаапсаюза Ірына Паянкова. — У гэтай праграме Белкаапсаюз згадваецца ў раздзеле "Развіццё турыстычнай індустрыі". Летась такіх аб'ектаў мы збудавалі пяць. У Міры маем кавярню "Рагнеда". Яна стваралася адмыслова для турыстаў, але зараз надзвычай папулярная ў мясцовых жыхароў. Будаваць яшчэ адну кавярню ў Міры мы не плануем. Але зыходзячы з таго, што месца зручнае і побач стыняюцца аўтобусы, плануем пашырыць на базе існуючай кавярні колькасць паслуг, каб зручна ды ўтульна было не толькі таму, хто прышоў бавіць час, але і таму, хто часу не мае. Каб усё было хутка і якасна. Для гэтага будзем удакладняць тэхналогіі ды арганізацыю працы.

Эканоміка культуры: тэрыторыя кааперацыі намаганняў

Ніхто не хоча рызыкаваць грашыма...

Мір: аднойчы распачатая раскрутка брэнда ніколі не спыняецца

Маё наступнае пытанне — намесніку старшыні камітэта па эканоміцы Гродзенскага аблвыканкама Андрэю Болтрыку, адказнаму за інвестыцыйную дзейнасць у рэгіёне. Ён кажа, што брак інвестыцый у турсэрвіс пры замку толькі на першы погляд падаецца дзіўным і невытлумачальным. Маўляў, як жа гэта можа быць, што такая кропка на карце нікому не цікавая? Праблема, аднак, у тым, што сфера турыстычных паслуг для інвестараў не надта прывабная: тут абарот укладзеных сродкаў не такі хуткі, як у прамысловасці ці гандлі.

Звяртаюся па каментарый да гэтай тэмы да старшыні Беларускага саюза прадпрыемальнікаў Аляксандра Калініна. Той адказаў, што ў нашай краіне прыватны капітал пэўным чынам удзельнічае ў развіцці турыстычных паслуг і адбудове помнікаў гісторыі, якія з'яўляюцца турыстычнымі аб'ектамі. Прыкладам можа быць Любча, дзе замак адбудовваецца менавіта за кошт прыватных укладанняў. Гэтым спрыяе прыняты летась заканадаўчы акт, які зменшыў падатковы цяжар на малы бізнес, што стварыла перадумовы для больш актыўнага ўкладання сродкаў, у тым ліку і ў сферу турызму. Што ж да ўласна гарадскога пасёлка Мір, дык там прыватнікі трымаюць кавярню, міні-рынак, вядучы гандаль сувенірамі. Але высокі кошт крэдытаў па-ранейшаму з'яўляецца перашкодай для прыватных інвестыцый у актуальныя сферы эканомікі. У тым ліку і ў турыстычны бізнес.

Турысты, у асноўным, з Расіі...

Міхаіл Кажура, намеснік па турызме старшыні камітэта па спорце і турызме Гродзенскага аблвыканкама, дадае, што турысты ў Міры, ў асноўным, з Мінска: "Адлегласць да сталіцы невялікая. З Мінска турысты прыехалі і тым жа днём у Мінск вярнуліся. Ім гасцініца не надта і патрэбна. Галоўнае — іх накарміць. Калі для гэтага не хапае кавярняў, дык, зрэшты, можна задзейнічаць навакольныя аграгасцядзібы. Вось калі б пераважалі госці з аддаленых мясцін, а тым больш — з іншых краін, тады давялося б дбаць пра размяшчэнне, пра начлег. Гадоў сем-восем таму, калі Мір ужо ўяўляў цікавасць як турыстычны аб'ект,

Ідэй для брэнда
Нагадаем, якія прапановы былі агучаны ў нашых артыкулах, прысвечаных развіццю арэала Мірскага замка.

- Калі нейкі раён не мае дастаткова сродкаў, каб выцягнуць свой культурны брэнд (скажам, музычны фестываль) на прыбытковы ўзровень, чаму б не наладзіць кааперацыю з суседзямі? Можна перадаць ім частку арганізацыйных функцый, скаардынаваць для гэтага бюджэты, а як прыйдзе час — падзяліць прыбытак у залежнасці ад прыкладзеных намаганняў.
- Ад Карэліч аўтобусныя маршруты скіраваны на Гродна — праз Навагрудак і Ліду — на Нясвіж праз Мір. Ад Навагрудка ёсць адгалінаванне на Любчу, ад Міра — на Стоўбцы, ад Нясвіжа — на Слуцк. Калі б на гэтую схему наклаў адпаведную інфраструктуру ў выглядзе вялікіх і малых гатэляў, крамаў з элементамі нацыянальнай экзатыкі, аграгасцядзіб, забаўляльных комплексаў, дык атрымалася б турыстычнае кольца, абмінуць якое проста немагчыма. Што, можа, надзвычай важнае ў дадзенай сітуацыі — Карэлічы знаходзяцца ў самым цэнтры гэтай прасторы. Зручнае месца: адсюль да ўсяго блізка.
- Цікава, а як у Міры бавілі час узімку Радзівілы? Ездзілі на санях па наваколлі? Палявалі? А можа, вандравалі па тых самых, актуальных сёння, "залатых кольцах", наведваючы Нясвіж, Навагрудак, Гродна? Уводзіны ў цяпершыню мінулага — падстава ўбачыць будучыню. Хто не дае, скажам, у нашы дні для зімовых прагулак "з ветрыкам" коней у сані ўпярэчы? Чаму б не распачаць праект "Залатое кольца": Нясвіж, Мір, Навагрудак?"
- Аднойчы распачатая раскрутка брэнда ніколі не спыняецца. А патрабуе яна нестандартнага мыслення, арыгінальных ідэй ды крэатыўных дзеянняў. Прычым не раз ад разу, а — штодня. Намаганняў адно толькі работнікаў культуры тут недастаткова. Патрэбна і ўвага да інвестара, у тым ліку на раённым узроўні.

за тую, якую мы маем у Міры. Каб прывабіць сюды турыста з Захаду, трэба яшчэ добра парупіцца. У прыватнасці, зрабіць Мір турыстычна больш прывабным, на нашу думку, можа "прывязка" да яго некалькіх фестываляў".

Як пераадолець сезоннасць?

У Міры складалася сітуацыя, калі сезоннасць палюхае патэнцыйных інвестараў, якія маглі б укладзіць грошы ў стварэнне турыстычнай інфраструктуры вакол Міра. У сваю чаргу, неразвітасць апошняй якразі "правакуе" тую сезоннасць. Тэлефаную ў кампанію "Трайпл", у адзел міжнародных сувязей, які займаецца менавіта інвестыцыйнымі праектамі. Размаўляюць са мной ветліва, пагаджаюцца, што Мір — вельмі прывабны пункт. Але адносна перспектывы будаўніцтва гасцініцы ў Міры — ніякай канкрэтыкі. Мне прапанавалі дастаць па гэтым пытанні афіцыйны запыт, на які будзе афіцыйны адказ. Праўда, з вуснаў майго суразмоўцы прагучала: "Для інвестара трэба ствараць умовы..." Можна, гэта і ёсць тлумачэнне таго факта, што адведзены пад стварэнне турыстычнай інфраструктуры ўчасткі ў Міры зарастаюць пустазеллем?

...І мясцовы патрыятызм

Ніхто не працуе сабе на страту. Інвестар заўжды шукае выгады. Аднак у найноўшай нашай гісторыі ёсць прыклады, калі справа, нібыта, не надта перспектыўная, распачата на мінімальным пачатковым капітале — лічы, на чыстым энтузіязме, прыносіла някепскія дывідэнды. Возьмем, да прыкладу, праект "Краіна замкаў". Фонд з такой назвай утварыўся ў 2006 годзе, калі праграмы "Замкі Беларусі" не было. Дзейнасць фонду распачалася з выратавання шляхецкай сядзібы пачатку XX стагоддзя, што за пяць кіламетраў ад Гальшан, якую збіраліся разабраць на дровы. Аляксандр Варакіш, які выкупіў яе ў не надта дбайных уладальнікаў, па прафесіі экскурсавод, знаўца гісторыі, марыў мець уласны падворак, на якім можна было

б аднавіць шляхецкі побыт часоў Вялікага Княства Літоўскага і Рэчы Паспалітай. Дзеля сваёй мары ён і прыдбаў тую асуджаную на скарн сядзібу. Адрозна ж высветлілася, што на свае ганарары давесці сядзібу да ладу ён не здолеў. Вось і пачаў Аляксандр зарабляць на ёй грошы, каб яе ж і рэстаўраваць. Стаў прымаць у сядзібе турыстаў ды арганізоўваць для іх анімацыі на тэмы беларускай гісторыі. Сумясціў звычайнае паслугі аграгасцядзібы з тэатрам і... асветніцкай дзейнасцю. У ягонай сядзібе госці могуць пагледзіць, паслухаць старажытную беларускую музыку, патанчыць беларускія старасвецкія танцы, паслухаць гістарычныя аповеды. Сёння ў сядзібе ёсць коні, якіх улетку прапрагаюць у вазок, зімой — у сані, і возычкі турыстаў. Набыта яшчэ адна сядзіба. Зараз яе даводзяць да ладу. Фонд "Краіна замкаў" абслугоўвае сегмент Гродзеншчыны турыстычнай: Крэва, Буруны, Гальшаны. Да таго ж, возычкі турыстаў Віленскім трактам. Увогуле, геаграфія маршрутаў разнастайная: Гродзеншчына, сумежныя краіны, Чорнае мора. З заняўдбанай сядзібы атрымалася паспяховае турыстычнае агенцтва — на цвярозым разліку, але найперш — на энтузіязме.

Відаць, ідэальным варыянтам для Міра, ды і ўвогуле для праектаў, дзе вярзана прысутнічае культурны складнік, быў бы інвестар, здольны думаць пра вечнае. Гэткі летуценнік з грашыма. Спалдар Варакіш — постаць нехарактэрная. Ягоны досвед сведчыць, што на энтузіязме можна выцягнуць лакальны праект, а нацыянальны маштаб вымагае іншых варункаў-стаўнікаў.

Заўважце, што нашы суразмоўцы гавораць, па сутнасці, пра адно і тое ж, але па-рознаму бачаць сітуацыю ў Міры і сваю ролю ў мірскай перспектыве. І галоўнае — ніхто не хоча рызыкаваць грашыма. Аднаго палюхае сезоннасць турыстычных паслуг, другога не задавальняе недастатковая крэдытаздольнасць магчымай кліентуры, ёсць прычыны не спяшацца адкаркоўваць маргалейку у трэцяга... Не натхняе патэнцыйных інвестараў і адсутнасць актыўнага піяру з боку мясцовай ўлады. Бо што б ні казалі пра вечныя каштоўнасці, да якіх належыць і мірская перліна з яе прыродным наваколлем, але менавіта рэклама — рухавік гандлю ды магніт інвестыцый. Відаць, у раёне, традыцыйна сельскагаспадарчым, не ўсе ўсведамляюць, якім прыбытковым можа быць для Карэліччыны турызм.

Спрабуючы акрэсліць толькі некаторыя аспекты гэтага "замкнёнага кола" праблем вакол нацыянальнага помніка са статуснага спіса UNESCO, вярнуся да сентэнцыі, што прагучала ў пачатку артыкула: аднойчы распачатая раскрутка брэнда не павінна спыняцца. І параметры дапамогі ў гэтай справе — далібог, неабсяжныя. У бліжэйшы час прапановы Гродзенскага аблвыканкама па развіцці турызму ў Міры будучы разгледжаны Саветам Міністраў, які і даручыў іх распрацаваць. Хочацца стадыявацца, што гэта — першы крок да стварэння мэтавай рэспубліканскай праграмы па пераўтварэнні мястэчка Мір у буйны турыстычны цэнтр. Так, менавіта рэспубліканскай, бо вывесці Мір у вялікі свет можна толькі ўсім мірам. А ў перспектыве гэты досвед можна будзе перанесці і на іншыя помнікі гісторыі ды культуры Беларусі. Будзем і надалей трымаць нашых чытачоў у курсе справы.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Ёсць гарады, на вуліцах якіх "повязь часоў" адчуваецца сапраўды непасрэдна. Не будзем лішні раз тлумачыць, чаму Мінск да іх не належыць. За сваю імклівую эвалюцыю ад сціплага губернскага цэнтра да двухмільённай сталіцы еўрапейскай дзяржавы ён заплаціў папраўдзе вялікую цану. З гэтым нічога ўжо не зробіш. Застаецца хіба вызначыцца, як ставіцца да цяперашняга статус-кво.

Нядаўнія бурлівыя абмеркаванні карэкцёрскіх дэталёвага Плана гістарычнага цэнтра Мінска нагадалі пра тое, што пытанне — па-ранейшаму дыскусійнае. Як сведчаць шматлікія публікацыі ў СМІ, нямала ёсць тых, хто прагне ўзяць у гісторыі рэванш, паспрабаваўшы аднавіць даўно страчаны горад у нетрах горада сучаснага. Альбо нават на яго руінах.

"Відавочна, што аднаўленне страчаных архітэктурных помнікаў ідзе ў Беларусі вельмі марудна", — канстатаваў на пачатку свайго артыкула адзін калега. І ўжо толькі потым мімаходзь агучыў "яшчэ адну" праблему: аказваецца, і рэстаўрацыя — таксама... І нават кансервацыя, дадамо ад сябе. Нават самыя элементарныя супрацьварыйныя меры, на якіх, без сумневу, сёння і трэба засяродзіць асаблівую ўвагу, каб зберагчы тыя сапраўдныя

мін "бруселізацыя", які акрэслівае хітрую метадалогію замены старых будынкаў "камерцыйна матываванымі" навабудамі. Ад назвы якога горада ён паходзіць?

І праблема тут сапраўды складаная. Бо голас ужо згаданых прагматыкаў папраўдзе немагчыма пакінуць без увагі. Архітэктурныя рашэнні — усё ж не вершы, іх немагчыма пісаць у стол, а для рэалізацыі патрэбны фінансы. Як сведчыць міжнародны досвед, грамадская і медыйная ўвага —

ўвага ўсіх, хто дбае пра захаванне мінскай даўніны. Такі культурны "мікралаўдшафт" — папраўдзе ўнікальны! Але... Як казаў той чучка-паліглот з анекдота, каму гэта патрэбна? Захады вядомага рупліўцы на ніве спадчыны Анатоля Бутэвіча па стварэнні там своеасаблівага скансена застаюцца "гласом вопіючага в пустыне", не знаходзячы належнай медыяпадтрымкі.

Што ж да сучаснага аблічча гістарычнага цэнтра Мінска... Хочам мы таго ці не, але галоў-

Ле Карбюзье "нервова курцыць"

"Нулявы" слой — і будзе аднаўленне?

Ідэй шмат: ад узнаўлення зруйнаваных яшчэ ў вайну пабудовы Нізкага і Мяснога рынку, для якога спатрэбіцца ўсяго толькі дэмантаж Дома фізкультуры (і без таго, зрэшты, запланаваны), і да тых праектаў, што прымуслі б "нервова курцыць" самога Ле Карбюзье. Скажам, вынас транспарту паза межы гістарычнага цэнтра (а яго, нагадаем, сёння рассякаюць такія магутныя магістралі, як праспект Пераможцаў і вуліца Багдановіча) альбо ліквідацыя шэрага гмаху "Прамапраекта" на плошчы Свабоды. І не толькі яго. Пералік патэнцыйных "ахвяр" папраўдзе ўнушальны. "Напрыклад, увесь фронт забудовы па вул. Раманаўская Слабада з унутрыдваравой забудовай, будынак кінатэатра "Беларусь", будынак "Дома моды" па вул. Мельнікайтэ, 2 і аналагічны будынак па праспекце Пераможцаў, 1, увесь фронт забудовы праспекта Пераможцаў ад яго пачатку да вул. Мельнікайтэ, жылы шматпавярховы мікрараён, абмежаваны вуліцамі Дзімітравы, Мельнікайтэ, Шпалерным завулкам, Палац спорту, крытая лядовая пляцоўка і шмат чаго іншага", — дэталізуе на адным з форуму карыстальнік antonastapovich.

Нешта падобнае некалі прапаноўваў зрабіць у Парыжы ўтрапёны авангардыст Ле Карбюзье. Хіба з той розніцай, што ён прагнуў "зачысціць" 240 га старэнькіх камянічак, каб вызваліць месца пад хмарачосы, а вось айчыныя рупліўцы спадчыны задумваюць акурат адваротныя працэсы. Але сам прыныцп...

Без сумневу, смелыя архітэктурныя фантазіі маюць поўнае права на існаванне (хаця фіксаваць іх у афіцыйных горадабудаўнічых дакументах, як настойваюць адэпты культуры гістарызму, падаецца ўсё ж зусім неабавязковым). Тыя самыя ідэі Ле Карбюзье выклікаюць захапленне сваім палётам думкі — не раўнууючы, быццам авангардныя

вершы. Пагатоў, непакоіцца пра магчымасць іх практычнай рэалізацыі наўрад ці выпадзе: архітэктурная паззія ніколі не пройдзе рэдакцыйнай цензуры паных прагматыкаў, з іх улюбёным (і справядлівым!) выразам "фінансава немэтазгодна". Здаровы сэнс падрэжа фантазіі крылы.

Непакоіць у дадзеным выпадку зусім іншае. У свядомасці многіх сучаснікаў адбылася падмена "традыцыйных" прыніцпаў аховы гісторыка-культурнай спадчыны ідэямі "аднаўлення з нуля", якія з дзіўнай настойлівасцю транслуюць пэўны сегмент айчынных СМІ. А таму і само паняцце спадчыны становіцца досыць пльзкім. Сапраўды, навошта гэтак дбайна захоўваць апошняе цаглінка Наварудскага замка, калі можна потым усё ўзяць і адбудаваць? Натуральна, на добрым навуковым базісе, "як было"... Ну, ці амаль.

І таму разумееш тую катэгорычнасць Венецыянскай харты рэстаўратараў, якая жорстка забараняе рэканструкцыю. Думаю, гэта — не столькі імператыву, колькі менавіта своеасаблівы пасыл у свядомасць: трэба перадусім захоўваць, а не аднаўляць...

перліны айчыннага дойдства (замкі, барочныя храмы, сінагогі, палацы...), што і пагэтуль знаходзяцца пад пагрозай знікнення, і пра якія пішуць куды радзей, чым пра задумы аднаўлення на роўным месцы асяроддзевай грамадзянскай забудовы канца XIX — пачатку XX стагоддзяў. Хаця, здавалася б, прыярытэты тут відавочныя.

Толькі спяпы не заўважаюць, што яны вельмі адэкватна адлюстраваны ў найважнейшых прававых дакументах апошняга часу, якія датычацца сферы аховы спадчыны, — дзяржпраграмах "Культура Беларусі" і "Замкі Беларусі". Але апошняе зусім не перашкаджае іх ініцыятару — Міністэрству культуры Рэспублікі Беларусь — выконваць функцыю мішэні для дартса сярод карыстальнікаў некаторых форуму.

Зрэшты, вернемся да шаравой гістарычнай забудовы, якая, без сумневу, таксама ўяўляе немалую каштоўнасць. Варта адзначыць, што яе захаванне з'яўляецца вялікай праблемай не толькі для Беларусі. Згадайма хаця б сусветна вядомы тэр-

гэта акурат тая сіла, якая можа ў пэўнай меры ўраўнаважыць камерцыйны інтарэс, прывесці да разумных кампрамісаў.

На шчасце, пакуль у нас ацалелі вельмі цікавыя фрагменты гістарычнай асяроддзевай забудовы. Прыкладам, у сціплым, але насычаным цікавосткамі Іўі ёсць ці не цэлая вуліца старасвецкіх местачковых будыначкаў. Паколькі на сёння яны нават не ўнесены ў Дзяржспіс гісторыка-культурных каштоўнасцей, над імі валадарыць звычайны броўнаўскі рух: там шкопакет з'явіўся, тут — прыбудовка з сілікатнай цэгля... І каму да гэтага справа? Раённым уладам хаця б з галоўнымі сваямі адметнасцямі разабрацца — Жамыслаўлем ды Геранёнамі, — у чым яны, зрэшты, спакваля прагэсіруюць...

Альбо яшчэ больш красамоўны прыклад. За які кіламетр ад скрыжавання згаданых вышэй тлумных магістралей месціцца суцішыны ды мала каму вядомы куточак пад назвай Паўночны завулак. Тут дух старога Мінска пакуль ацалеў — папраўдзе чудам! І каб яго захаваць, няма ніякай патрэбы руйнаваць вялізныя гмахі альбо "паварочваць" транспартныя ржкі. Вось, здавалася б, той магніт, да якога мусіць быць прыкута

ны прыныцып яго фарміравання ўжо замацаваны і нават мае пэўныя гістарычныя карані — не вельмі глыбокія, ды тым не менш... Імя яму — эклектыка. І вельмі добра, каб побач з XX стагоддзем, а таксама і XXI — ад якога, падазраю, нікуды ўсё ж не падзецца, — у яго прасторы было б прадстаўлена і XII, няхай сабе і ў выглядзе адмысловага музея.

А як прадставіць усе астатнія перыяды... Думаецца, тут існуе прасты алгарытм: устанавіць на кожным кутку інфармацыйныя шчыты з малюнкамі, фота і звесткамі пра тое, што рабілася ў тым або іншым месцы 100, 200 альбо колькі яшчэ гадоў таму. Нават дзіўна, чаму яны дагэтуль не з'явіліся...

Ілья СВІРЫН

P.S. Калі матэрыял ужо быў падрыхтаваны да друку, на электронны адрас рэдакцыі прыйшла рассылка ад Беларускага добраахвотнага таварыства аховы помнікаў. Додзімае звыклі для палемічнага стылю гэтай арганізацыі загаловак "Герастраты адказваюць рупліўцам" і з'яўляецца рэакцыяй (ізноў жа, звыкла эмацыйнай) на адказ намесніка старшыні Цэнтральнага раёна горада Мінска Дзмітрыя Ляшчынскага на прапановы таварыства адносна аднаўлення гістарычнага цэнтра Мінска. Факсімільна самога афіцыйнага дакумента далучана да ліста. Змяшчаем яго фрагмент без каментарыяў:

"Вамі прапануецца фактычна перапісаць гісторыю горада, знішчыўшы ўсё створанае ў цэнтры пасля 1945 года, і пабудаваць замест гэтага муляж цэнтра Мінска канца XIX — пачатку XX стагоддзяў. Такіх радыкальных рэканструкцый гістарычнай спадчыны сусветнай практыка не ведае, тым больш, што ні адно збудаванне, прапанаванае да аднаўлення, не з'яўлялася гісторыка-культурнай каштоўнасцю і не знаходзілася пад апекай дзяржавы. Аднаўляць іх прапануецца па вельмі схематычных архіўных дакументах. Разам з тым, Ваша заклапочанасць лёсам гістарычнага цэнтра зразумелая і заслугуае ўважлівага стаўлення".

Днямі Інтэрнэт абляцела вестка пра чарговую "разборку" на "песняроўскай" прасторы. Так часта ўзнікаюць на гэтай глебе канфліктныя сітуацыі, што інакш, бадай, і не скажаш. Гэтым разам Беларускі дзяржаўны ансамбль "Песняры" выступае супраць pesnyary.com — неафіцыйнага фан-сайта, бо там выкарыстана гандлёвая марка ансамбля — брэнд, які з'яўляецца інтэлектуаль-

най уласнасцю калектыву. Каб разабрацца ў сітуацыі, мы выслухалі два супрацьлеглыя бакі: Вячаслава ШАРАПАВА, мастацкага кіраўніка ансамбля, і Фёдара КАРАЛЕНКУ, стваральніка сайта, які апошнім часам аддаў правы адміністратара сталым удзельнікам форуму. Вядома, хацелася пачуць і выказванні ўдзельнікаў мулявінскіх "Песняроў" розных гадоў.

Вячаслаў ШАРАПАЎ, мастацкі кіраўнік Беларускага дзяржаўнага ансамбля "Песняры":

— Існуе агульнавядомы таварны знак, і мы як дзяржансамбль абавязаны яго адстойваць, абараняць, "ачышчаць" ад сумніўных напластаванняў. І тое, што гэта не афіцыйны сайт, а, маўляў, усяго толькі фан-клуб, нічога не змяняе. Яны могуць быць фан-клубам, чым заўгодна, але — без нашага таварнага знака. Хай пераймянуюць назву, навошта ім менавіта "Песняры"? Гэта тое ж самае, як з'явіўся б сайт, названы "Культура", і на ім нейкі фан-клуб вашай газеты змяшчаў бы немаведама што. Зразумела, пытанні тут жа ўзніклі б да вас. І ў вас! Паверце, я не супраць розных ацэнак ды падыходаў у мастацтве, дзе густы вельмі размаітыя. Але мы не можам заставацца ўбаку, калі мэтанакіравана дыскрэдытуецца не толькі наша імя, але і таварны знак, які, у рэшце рэшт, справядліва ўспрымаецца як брэнд усёй дзяржавы. Мы хацелі неяк "разруліць" сітуацыю — па-добраму, без залішняга "піяру", бо ў такіх выпадках ён зусім недарэчы. Але — не атрымалася. І не па нашай віне. У мяне склалася ўражанне, што ўся гэтая пена вакол "жудаснага націску" на сайт была ўзнята, каб прыцягнуць да сябе ўвагу. Але я ўсё роўна спадзяюся, што шляхі ўрэгулявання не лепшай ва ўсіх сэнсах сітуацыі знойдуцца. Вельмі не хацелася б судовых разбораў, хаця мяне і абвінавачваюць у іх, у распальванні самога канфлікту. У тых, хто называе сябе адданымі прыхільнікамі справы Уладзіміра Мулявіна, павінна прачнуцца разважлівасць, разумнасць, калі хочаце. Падводзячы вынікі гаворкі, яшчэ раз паўтараю: крытыка быць — можа. Гэта права тых, хто крытыкуе. Але — не пад нашым брэндам.

Фёдар КАРАЛЕНКА, стваральнік сайта pesnyary.com:

— Ведаеце, уся іронія лёсу заключаецца ў тым, што гэты сайт ствараўся яшчэ ў 1990-я, пры жыцці Уладзіміра Мулявіна. І Уладзімір Георгіевіч не быў супраць, разумеючы, што стварэнне падобнага сайта дапаможа сабраць шматлікія раз'яднаныя факты, матэрыялы, якія назапашваліся яшчэ тады, калі не было Інтэрнэта. І сапраўды, сайт згуртаваў людзей апантаных, адданных ідэям нацыянальнага мастацтва. Агульнымі намаганнямі былі запоўнены многія "белыя плямы" і ў біяграфіях артыстаў, і, галоўнае, у творчасці ансамбля. Бо ансамбль "Песняры", як вядома, паўсюль выступаў "жыўцом", у іх не заўсёды быў час на запісы новых твораў, нешта з часам гублялася. Падавалася, назаўжды. Сёння ж многае з таго, што лічылася страчаным назаўжды, знойдзена, адрэстаўравана. У гэтым сэнсе сайт стаў своеасаблівай віртуальнай "энцыклапедыяй" "Песняроў" і іхняй творчасці, амаль што гэтакім "віртуальным музеем". Ну а існаванне "клоннаў" "Песняроў" і іх войны паміж сабой — гэта, прабачце, іхняя праблема. Мы хіба ў той ці іншай меры адлюстроўваем іх дзейнасць, а менавіта — элементарна згадваем падзеі, якія адбываюцца. І абмеркаванне апошніх узнікае толькі, як кажуць, "па факце". Ці ж можна людзям сёння забараніць абмеркаванне той або іншай мастацкай з'явы? Калі камусьці такое не падабаецца, гэта, зноў-такі, яго асабістыя праблемы. А ў дадзенай сітуацыі, калі ўжо на тое пайшло, усё, што мы можам зрабіць, гэта ўвогуле не ўзгадваць Беларускі дзяржаўны ансамбль "Песняры". Так, пэўна, і будзе.

ПЕСНЯРЫ.COM: ПАМІЖ "БЕЛЫМІ ПЛЯМАМІ" І "ЧОРНЫМ ПІЯРАМ"

Уладзіслаў МІСЕВІЧ, заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь, артыст ансамбля "Песняры" ў 1969 — 1992 гг., саліст ансамбля "Беларускія песняры":

— Асабіста мне гэты сайт не толькі не перашкаджае, але і прыносіць карысць. Больш за тое: мы закрылі форум на сайце "Беларускія песняроў", і цяпер усе пішуць свае ўражанні на сайт фан-клуба. Я ніколі не ўмешваюся ў тую абмеркаванні, але атрымліваю ад іх шмат для сябе карыснага, хаця, вядома, там сустракаюцца, як і на іншых падобных інтэрнэт-рэсурсах, інфармацыйныя памылкі, недакладнасці. Але гэтыя выдаткі не могуць перакрыць усяго добрага, што робіць сайт. Здараецца, нават я на штосьці ўжо забыўся, а нашы прыхільнікі — збераглі і ў памяці, і на нейкіх дапаможных носьбітах. Да таго ж, сайт фан-клуба — зусім не камерцыйны праект. Якія могуць быць да яго прэтэнзіі наконт інтэлектуальнай маёмасці? Што ж да выказванняў, якія і сапраўды бываюць рознымі, дык ужо адно тое, што на тваю творчасць звяртаюць увагу, павінна быць прыемным. Куды горш, мяркую, калі ўвогуле не згадваюць...

Анатоль КАШАПАРАЎ, заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь, артыст ансамбля "Песняры" ў 1971 — 1989 гг.:

— Мне не перашкаджае, наадварот, гэты сайт варта ўхваляць. Стваральнікі яго за свае грошы ўтрымліваюць. І гэта робіць ім гонар.

Уладзімір ТКАЧЭНКА, заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь, артыст ансамбля "Песняры" ў 1978 — 1985 гг.:

— Ды няма ў мяне часу на Інтэрнэт! Я той сайт увогуле не адкрываю. Як, дарэчы, і ўсе іншыя. Нецікава. І навошта? Я раблю сваю справу, у тым ліку па аднаўленні творчай спадчыны колішніх "Песняроў". Зараз вось з колішнім бас-гітарыстам "Песняроў" Барысам Бернштайнам, які жыве ў Амерыцы, аднавілі "Вясёлых жабракоў". А пра тое, хто як да гэтага ставіцца, я магу да-

ведацца і ў кулуарах. Але для мяне гэта не так важна. Каму няма чаго рабіць, той можа суткамі ў Інтэрнэце "пасвіцца". А я для гэтага надта заняты. Справа творчага чалавека — ствараць, а не высвятляць, "хто-каго-з кім"...

Валерый ДАЙНЭКА, заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь, артыст ансамбля "Песняры" ў 1977 — 1992 гг., саліст ансамбля "Беларускія песняры":

— Шчыра прызнацца, я гэты сайт ніколі не чытаю, для мяне галоўнае — творчасць: яна і ёсць галоўны "таварны знак". А яе ацэнка — прэрагатыва публікі. Я бачу рэакцыю на нашы выступленні ў зале, і мне гэтага дастаткова. Вядома, ва ўсіх могуць быць розныя думкі, і калі чалавек іх выказвае — гэта ягонае права. Нават у тым, зразумела, выпадку, калі нечья меркаванні не супадаюць з маім. Слухач жа дзеля таго і прыходзіць на канцэрт, што хоча атрымаць уражанні. А атрымаўшы, хоча падзяліцца імі. У тым ліку — праз Інтэрнэт. Праз якія сайты, форумы, блогі — не важна. Няхай кожны займаецца сваёй справай, а не высвятленнем адносін, тады і агульная культура будзе ўзрастаць...

Алег МОЛЧАН, музычны кіраўнік, артыст ансамбля "Песняры" ў 1989 — 1998 гг.:

— Сайт pesnyary.com я чытаю, але, прызнацца, мала звяртаю ўвагі на тое, што там пішуць. Бо будуць там "гнюсныя пасквілі", агідныя ці наадварот добрыя словы — ад гэтага нічога не залежыць. І любоў публікі — таксама! Невыпадкова ж кажуць, што калі ў цябе няма ворагаў, значыць, ты нічога не варты. Любыя форумы — гэта сродак прыцягнуць масы, даць магчымасць той жа кухарцы калі не кіраваць дзяржавай, дык хаця б выказвацца пра высокае мастацтва так, як яна яго разумее — ці ўвогуле не разумее. Да таго ж, рабіць гэта пад чужым імем, пад псеўданімам, абсалютна бестакарана. Так што я форумы чытаць кінуў: гэта, у рэшце рэшт, вялікая яма, куды кожны кідае тое, што лічыць неабходным. І

пасярод броду, якога бывае ўдзельнае, знайсці сапраўдныя дыяменты бывае цяжка...

Не ведаю, наколькі ўлічваюцца на гэтым сайце ўсе дастаныя думкі, але можна заўважыць, што пазіцыю "Беларускія песняроў", як мне здалося, там выяўляюць больш. Дык замест таго, каб змагацца, штосьці закрываць ці прадпрымаць іншыя радыкальныя меры, ці не лепш проста надалей, яшчэ больш плённа, распрацоўваць свой уласны сайт? І — перацягнуць туды лепшых "аўтараў", гуртаваць сваіх прыхільнікаў. А высвятляць, хто за каго больш "песнярысты" — навошта? У кожнага з "нашчадкаў" ёсць свае праблемы. Таму галоўнае — быць самім сабой, а не заставацца ў цені Мулявіна. І яшчэ. Самі па сабе словы "песняры", "песняры" не могуць, на маю думку, быць брэндам, бо само гэтае паняцце існавала спрадвек. Каб яно набыло той сэнс, які ў яго ўкладаюць, трэба штосьці яшчэ. І гэтае "штосьці" — творчасць. Бо няма горшай бяды, калі брэнд і імідж не супадаюць...

Алег АБЕРЫН, артыст ансамбля "Песняры" ў 1993 — 1998 гг., саліст ансамбля "Беларускія песняры":

— Беларускі дзяржаўны ансамбль, як і кожны з нас, можа рабіць так, як хоча. Вось толькі хай бы кожны займаўся сваёй справай...

Валерый СКАРАЖОНАК, артыст ансамбля "Песняры" ў 1998 — 2003 гг., артыст Беларускага дзяржаўнага ансамбля "Песняры" ў 2003 — 2012 гг.:

— Сайт нікому не перашкаджае, людзі маюць магчымасць, што называецца, "сустрацца і абмеркаваць". Раней былі бабулі на лавачках, цяпер іх функцыі перайшлі ў іншае інфармацыйнае вымярэнне, — каму якая да гэтага справа? Трэба сумленна працаваць і адказваць найперш перад самім сабой. Маўляў, што я зрабіў за апошняе дзесяць ці колькі гадоў? Нас могуць ганьбіць, могуць ухваляць — заслужана ці не. Але толькі мы самі ведаем, ці ўсё зрабілі, што маглі. Працавалі з сапраўднай аддачай — ці так, "дзеля

птушакі". У Інтэрнэце, як і на паперы, можна выказаць што заўгодна. А вось сумленне не падманеш...

Аляксандр КАЦІКАЎ, артыст ансамбля "Песняры" ў 1992 — 1998 гг., саліст ансамбля "Беларускія песняры":

— Мая думка? Любыя спрэчныя пытанні павінны вырашацца па законе. Усё ведаць немагчыма, творцы ўвогуле звычайна жывуць "у іншым вымярэнні", але ў такіх выпадках трэба звяртацца па кансультацыю да юрыстаў. Не разумею, якія могуць быць прэтэнзіі, калі даменная імя зарэгістравана, прычым вельмі даўно? Ёсць сайт — адзін з самых старых, яго наведала безліч карыстальнікаў, там абмяркоўвалі-

ся самыя разнастайныя рэчы. І тыя, хто ў розныя часы пакідаў там свае выказванні, рабілі вельмі карысную справу: яны з'ядноўвалі людзей з усяго свету вакол Беларусі. Так што на сёння, лічу, гэта ўжо інтэлектуальная ўласнасць не адно "Песняроў", а і ўсіх пакаленняў прыхільнікаў розных складаў ансамбля. Што ж да самога слова "песняры", дык тады, прабачце, і на Купалу з Коласам можна ў суд пасмяротна падаваць: маўляў, іх таксама называюць песнярамі, а гэта псуе таварны знак; што, калі нас пераблытаюць? Пераследаваць — значна прасцей, чым ствараць штосьці новае. Але каму гэта патрэбна? Лепш займацца творчасцю...

Замест P.S.

Асабіста ў мяне ўсялякія падобныя "разборкі" выклікаюць, па меншай меры, здзіўленне. І — адчуванне таго, што ні гісторыя, ні, прабачце, дзіцячыя казкі (а тым больш — даростыя прытчы) нас нічому не вучаць. У гісторыі сусветнай музыкі было нямала прыкладаў сапраўдных, далёка не віртуальных, боек паміж глюкіністамі і пічыністамі, прыхільнікамі Вердзі і Вагнера. Але рабілі гэта... "фаны", а зусім не кампазітары ці артысты. Самі ж творцы, як згаданыя Вердзі з Вагнерам ці як Бах з Гендэлем, маглі так ніколі і не сустрацца ў жыцці — хіба на старонках кнігі, што пісаліся ўжо пасля іхняй смерці.

Цяпер норавы рэзка змяніліся. І дзеячы культуры, асабліва — расійскія зоркі эстрады, дэманструюць шматлікія прыклады "чорнага піяру": раздуваюць чарговы скандал, у сувязі з чым імёны спевакоў не сыходзяць з газетных палос і эфіру. А ўсё таму, што ў іншым выпадку некаторыя імёны маглі б забыцца, бо іншых інфармацыйных і, асабліва, творчых нагод, каб іх узгадваць, не з'яўляецца.

Вядома, інтэлектуальную ўласнасць трэба абараняць. Але ж ці не паўстае часам перад творцамі дылема, на што лепш час "змарнаваць"? На гэтыя "разборкі" — ці на стварэнне новай, яшчэ больш геніяльнай "інтэлектуальнай уласнасці"? Бо ці не атрымаецца ва ўсёй гэтай барацьбе так, як у шматлікіх казках пра братоў, якія дзеляць бацькаву спадчыну? Старэйшыя забралі ўсё — ды засталіся ні з чым, бо не ўмелі атрыманым распараджацца. А малодшы, не атрымаўшы анічога, дасягнуў усяго ўласнымі намаганнямі. Дык хто ж у выніку багацейшы?

Узгадалася і адна кулуарная размова — між іншым, расійскіх дзеячаў культуры, але пра нас, беларусаў. Маўляў, мы, расіяне, прывыклі ўсё браць штурмам. Хутка і адразу. Нам хтосьці слова — мы яму дзвесце. Перамога за намі! А ў беларусаў — іншая тактыка: яны быццам бы з усім пагаджаюцца і пры гэтым... спакойна робяць сваю справу — так, як лічаць неабходным. А потым глядзіш — сапраўды, у іх штосьці атрымалася. А ў нас — так на словах і засталася...

Дык, можа, прыслухацца да гэтага "знешняга меркавання"? І пераклачыць увагу найперш на творчасць, а не на "віртуальныя баі з праціўнікам"?

Надзея БУНЦЭВІЧ

Паводле Шэкспіра, усё жыццё — тэатр. Можа, так яно і ёсць. Дзесьці там, у Англіі. А калі перайначыць? Маўляў, тэатр — наша жыццё (няхай нават не ўсё, а толькі частка). І ўкласці гэтую фразу ў вусны не прафесійнага актёра, а любога з нас. Вось тут "карцінка" і не складаецца, як ні круці. Бо ў агульнай канструкцыі відэавочна не хапае аднаго фрагмента пазла, без якога малюнак мазаікі не атрымаецца. Гэта — так званыя сямейныя спектаклі.

няць залу" ды "рабіць зборы", але і прывучаць задумвацца над убачаным?

Разуменне ўсяго гэтага не з'явіцца імгненна, яно таксама выхоўваецца — паступова і пастаянна. Асабліва ў падлеткавым узросце. Сямейныя спектаклі — менавіта для такога "выхавання спакваля", без націску. На іх павінна быць цікава ўсім. Камусьці — казка. Камусьці — яе сімволіка. А ўсім разам — падстава для абмеркавання і нават дыскусіі. Ёсць даўно апрабаваны псіхалагамі метады. Замест таго, каб пагаварыць з падлеткам на складаную тэму (ён адразу ўспрыме гэта за "павучанне" і будзе, дарэчы, мець рацыю), сядзіце разам

"Трыма сёстрамі" А.Чэхава са школьнай праграмы. А гродзенская лялечная "Пікавая дама"! Увогуле, кожны тэатр мог бы яшчэ раз аглядзець свой рэпертуар і вылучыць тое, што можна было б рэкамендаваць для такіх сумесных праглядаў.

Заўважу, тэатры ўжо інтуітыўна адчулі згаданы прагал і імкнуча яго ліквідаваць, ставячы "сумныя" казкі, дзе дабро не адразу перамагае зло. Ці не перамагае зусім. Ці зло хаваецца пад маскай супрацьлегласці. Ці, можа, патрабуе спачування, каб змяніцца ў лепшы бок. Але — што пазначана на афішах? Часцей — "Для дзяцей ад 5-і гадоў". А яшчэ часцей — увогуле анічога. Вядома, чым ні-

Дыялогі 10x10

Сёння ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі распачынаецца новы праект пад назвай "10x10: суботняя размова".

Як кажа загадчык аддзела навукова-асветніцкай дзейнасці НММ Беларусі Ірына Скварцова, гэты праект адрасаваны ў асноўным індывідуальным наведвальнікам. Таму кожную суботу ў адной з залаў музея, заўсёды а 14-й гадзіне, на працягу дзесяці хвілін будзе ісці гаворка толькі пра адзін мастацкі твор з яго экспазіцыі. Першы этап рэалізацыі праекта ўключае дзесяць розных па жан-

ры, часе стварэння і стылістыцы твораў.

Так, 2 сакавіка мастацтвазнаўца Юлія Мішакова распавядзе пра талерку з сервізу, вырабленага ў другой палове XVIII стагоддзя на Імператарскім фарфоравым заводзе, у экспазіцыянай зале "Рускае мастацтва XVIII — пачатку XIX ст."

Апошні, дзясцятвор у рамках праекта плануецца прадставіць 4 мая. Але, як адзначыла Ірына Скварцова, цалкам магчыма, што падобныя міні-размовы пра тэма або іншыя творы мастацтва, прадстаўленыя ў НММ Беларусі, музейшчыкі будуць ладзіць і пазля завяршэння дадзенай акцыі.

Ю.Ч.

Калегія ў Ратушы

26 лютага ў сталічнай Ратушы адбылася выніковая калегія ўпраўлення культуры Мінгарвыканкама.

Як падкрэсліла ў сваім выступленні кіраўнік упраўлення Віталіна Рудзікава, сфера культуры сталіцы развівалася летась паспяхова і дынамічна. У Мінску цягам года прайшоў шэраг адметных акцый, у тым ліку творчы праект да 125-годдзя з дня нараджэння Марка Шагала "Мастак і горад". Вось была адкрыта галерэя работ народнага мастака Беларусі, Ганаровага грамадзяніна горада Міхала Савіцкага, а яшчэ цягам года ў сталіцы вяліся рамонтныя работы на знакавым культурным аб'екце — у Нацыянальным акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы, які праз пэўны час адкрые свае дзверы для наведвальнікаў...

Адной з адметнасцей сталічнага жыцця ў мінулым годзе стаўся праект "Пешаходная вуліца". Як вядома, летась па суботах і нядзелях з мая па верасень частка вуліцы Карла Маркса становілася вольнай ад машын, і на ёй дэманстравалі свае разнастайныя творчыя праграмы шматлікія артысты

ды калектывы. Падобная практыка, па словах Віталіны Рудзікавай, будзе прадоўжана і ў летні перыяд 2013 года.

Агучаная тэма была развіта і ў выступленнях іншых дакладчыкаў. У прыватнасці, як адзначыла на пасяджэнні калегіі начальнік аддзела культуры адміністрацыі Ленінскага раёна Аксана Нікіціна, на вуліцы Карла Маркса яшчэ трэба шмат папрацаваць, каб стварыць унікальны вобраз новай гарадской зоны адпачынку.

— Асноўны акцэнт, на маю думку, трэба зрабіць на культурную місію пешаходнай вуліцы, — адзначыла начальнік аддзела культуры. — А прыцягнуць цікавасць гараджан да яе можна рознымі падзеямі. Адным з іх павінен стаць новы тэатральны праект...

Гэтая будучая акцыя аб'яднае прафесійныя і аматарскія калектывы, што выступаюць пад адкрытым небам. Прадстаўленні будуць праходзіць па выхадных у летні перыяд. Асноўныя пляцоўкі — пешаходная вуліца Карла Маркса і парк імя Горкага. Завершыцца праект святам вулічных тэатраў, правядзенне якога запланавана ў Мінску на канец верасня.

Ю.Ч.

Па "Старонках..."

Больш за 100 друкаваных і рукапісных дакументаў XIX — XXI стагоддзяў прадстаўлены на выстаўцы "Старонкі гісторыі паўстання 1863 — 1864 гг.", якая днямі адкрылася ў Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Якуба Коласа НАН Беларусі.

Апісанні ваенных дзеянняў, зборнікі справаводчых матэрыялаў і публіцыстыкі, мемуары, даследаванні айчынных і замежных навукоўцаў — усё гэта адлюстроўвае цікавасць да паўстання на працягу 150-гадовай гісторыі і неадназначнасць ацэнкі яго сэнсу ў розныя часы і рознымі асобамі.

Асабліваю каштоўнасць уяўляюць друкаваныя выданні XIX ст. з творамі сучаснікаў падзей: польскіх грамадска-палітычных дзеячаў (Балеслава Ліманоўскага, Мар'яна Дубецкага, Генрыка Цэдэрбаума) і расійскіх дарэвалюцыйных даследчыкаў (Аляксея Сідарава, Івана Захар'іна, Мікалая Паўлішчова). Як адзначыла загадчык сектара кнігазнаўства

аддзела рэдкіх кніг і рукапісаў Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Я.Коласа НАН Беларусі Алена Цітавец, многія з экспанатаў, прадстаўлены на выстаўцы, раней ніколі не прэзентаваліся. Напрыклад, упершыню наведвальнікі праекта змогуць убачыць арыгінальны дакумент 150-гадо-

вай даўніны — справу "Описание военных действий Каргопольского полка с польскими мятежниками", дзе змешчаны звесткі пра ваенныя дзеянні на тэрыторыі Люблінскай губерні пад час паўстання. Храналагічныя рамкі рукапісу — 12 снежня 1863 г. — 1 верасня 1864 г.

Па словах Алены Цітавец, наведвальнікі выстаўкі змогуць зазірнуць у творчую лабараторыю беларускіх даследчыкаў, уявіць атмасферу працы над тэмай паўстання 1863 — 1864 гг., дакрануцца да рукапісных і машынапісных матэрыялаў з асабістых архіваў гісторыкаў Адама Станкевіча, Мікалая Улашчыка, пісьменніка Уладзіміра Караткевіча і многіх іншых.

Надзея ПЯКАРСКАЯ

"У-гууу..."

замест сямейнага спектакля?

Сапраўды, ці ёсць такія? Даўно з'явілася трывалое значэнне "сямейнае кіно". Нікога не шакуе словазлучэнне "сямейнае кафэ". А вось у тэатры, падобна на тое, — дзве крайнасці. Увечары — спектаклі для дарослых. Мяркуючы па кантынгенце — пераважна для дам бальзакаўскага ўзросту. Ну, можа, яшчэ для закаханых. Зранку — спектаклі для дзяцей. У сэнсе, для школьных культпаходаў. Ну, яшчэ для дашкольнікаў з руплівымі маці (бацькі тут за рэдкасць). Апошнім часам, як я заўважыла, пашыраецца і наступная форма прывучэння малых да самастойнасці: хтосьці з дарослых прыводзіць дзіця на ранішнік — і там пакідае, "здаючы" ці старэйшым брату / сястрычцы, ці сябру-аднагодку, ці нават цётчачы-білецёршы: маўляў, уладкуйце яго на месца, ён у мяне спакойны, а я потым забяру. І што даюць такія прагляды? Вядома, уражанні. Але з кім іх абмеркаваць? Дый калі хтосьці з бацькоў і сядзіць на спектаклі, гэта яшчэ не значыць, што потым складзецца размова. Максімум — "дзясурнае" пытанне: "Спадабалася?" І такі ж адказ: "Угу".

Вось і атрымаецца, што нават добрай, здавалася б, справай — прывучэннем дзятвы да тэатра — мы выхоўваем гледача, які проста глядзіць. І не заўсёды бачыць. А ўжо пра тое, каб ён яшчэ і "прачытваў" тое, што хацелі сказаць яму аўтары, пастаноўшчыкі ды актёры, можна і не згадваць. Ці такая публіка нам патрэбна? Ці выконвае тэатр у такім выпадку сваё галоўнае прызначэнне: не толькі "запаў-

зім у тэатр. Або пачытайце кнігу. Або паглядзіце разумнае кіно. І — абмяркуйце чужых герояў у чужой сітуацыі — падлетак сам "прымерыць" яе на сябе.

Чаму маленькі глядач пазбаўлены вялікага дыялога з...

Сямейны спектакль — гэта тое, што з'ядае сям'ю. Забяспечыць нармальны, паслядоўны пераход ад малюнка-размалёвак да канцэпцыйных палотнаў філасофскага кшталту. Дапаможа паразуменню паміж рознымі пакаленнямі. Нарэшце, падштурхне, магчыма, да такой сёння забытай з'явы, як імправізаваны сямейны тэатр, дзе ўсе чальцы і іх сябры — "сцэнарысты", "рэжысёры" і актёры.

На ролю сямейных спектакляў сёння маглі б прэтэндаваць некаторыя вечаровыя пастаноўкі, а не толькі адно ТЮГ, на які намагаюцца ўскласці ўвесь цяжар працы з падлеткава-юначай аўдыторыяй. Як прыклад — тая ж опера "Снягурка" М.Рымскага-Корсакава ў Вялікім тэатры: каханне, рэўнасць, здрада — і ўсё на казачна-прытчавым узроўні. Сёе-тое можна знайсці і на драматычнай сцэне. На лялечнай — "Драй швэстэрн", які прадугледжвае хаця б мінімальнае папярэдняе знаёмства з

жэй будзе ўзростава планка, тым большую аўдыторыю можна будзе сабраць. Але гэта — разавая перамога. Бо не ўцяміўшы, "хто тут хто" і з-за чаго лямант, дзіця больш у тэатр не захоча.

Разам з тым, мы часам недаацэньваем юных гледачоў. Бо папраўдзе высокамастацкі аповед здольны прыцягнуць увагу нават тады, калі не ўсё зразумела (нічога, пасля растлумачаць дарослыя). Памятаю, як даўным-даўно, у фінале аднаго гастрольнага спектакля некаторыя паціскалі плячыма: чаго, маўляў, гэты дзед з раяля чахол сцягнуў і пайшоў з ім за кулісы? А маленькая дзяўчынка (якую, між іншым, на ўваходзе пускаць не хацелі), заплакала: "Дзядуля памёр! І ніхто не заўважыў..."

Дык, можа, сапраўды наспеў час вызначыць сямейныя спектаклі? І паступова закладаць традыцыі сямейных тэатральных "вандроўкаў", дзе ёсць месца і адпачынку, і роздзему.

Надзея БУНЦЭВІЧ

першай беларускай поўнаметражнай анімацыйнай карцінай "Прыгоды Несцеркі" рэжысёра Ігара Волчака.

Сёлета супрацоўнікі Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм" плануецца распачаць працу над такімі мультыкамі, як "Песня жаўрыка" Тацяны Кубліцкай, "Ронда-капрычоза" Ігара Волчака, "Рыбка па імені Нельга-5" Аляксандра Ленкіна, "Пра вала" Яўгена Надточыя, "Хруша" Уладзіміра Пяткевіча, а таксама калектыву праект "Аповесць мінулых гадоў-6".

К.А.

Анімацыя: плюс шэсць

Шэраг цікавых анімацыйных стужак для дзяцей сёлета плануе выпусціць Нацыянальная кінастудыя "Беларусьфільм". У прыватнасці, зараз у вытворчасці знаходзіцца пяць мультфільмаў. Яшчэ шэсць праектаў толькі рыхтуюцца да рэалізацыі.

Так, неўзабаве беларуская малеча зможа убачыць працяг серыялаў "Рыбка па імені Нельга-4" Аляксандра Ленкіна, "Пра дзяўчынку Жэню-3" Тацяны Жыткоўскай, мультфільм "Мышка" Уладзіміра

Пяткевіча, "Казкі старога піяніна. Шапэн" Ірыны Кадзюковай, анімацыйную стужку "Гусятніца з калодзежа" Ірыны Тарасавай. Акрамя таго, як ужо паведамляла "К", у лютым была завершана праца над

Большасць арганізацыйных пытанняў усклаў на сябе добра вядомы, у тым ліку ў замежжы, пластычны тэатр "ІнЖэст" і яго кіраўнік Вячаслаў Іназемцаў. Але ініцыятыва, што асабліва прыемна, зыходзіла з абласных цэнтраў, ад Аляксандра Цебянькова і Іны Асламавай — апантаных кіраўнікоў, адпаведна, гродзенскага танц-тэатра "Галерэя" і гомельскай групы сучаснай харэаграфіі "Quadro", якія ўжо неаднаразова ладзілі сумесныя выступленні ў Беларусі ды замежжы. Цяперашні праект, як і многія ранейшыя, шмат у чым трымаўся на энтузіязме. Гасцей мінчане размяшчалі па сваіх кватэрах, вячэрнія паказы і буклеты форуму былі платнымі для публікі, адзін з майстар-класаў — таксама, каб аглаціць арэнду залы. Астатнія ж тры, што праходзілі ўжо ў Маладзёжным тэатры эстрады, — бясплатнымі. Як і лекцыя пра стан польскай тэатральнай пластыкі, дзе словы, зразумела, спалучаліся з відэапраглядамі. А тое, якія дасведчаныя ў гэтым відзе мастацтва валанцёры працавалі на форуме, з якой шчырай зацікаўленасцю ўспрымала відовішча пераважна маладзёжная аўдыторыя, якімі гарачымі, нягледзячы на холад у зале, былі штовячэрнія абмеркаванні ўбачанага з удзелам публікі, — усё гэта дадаткова пераконвала ў важнасці не толькі ўласна эстэтычна-

Разнастайныя пластычныя і танцавальныя праекты даўно ўжо сталі неад'емнай часткай нашай тэатральнай прасторы. Раз-пораз яны робяць фурор сярод прыхільнікаў мастацтва, выклікаюць самыя зацікаўленыя дыскусіі, а то і рэзкае непрыняцце. Даўно наспеў час з'яднаць намаганні, падзяліцца досведам, нарэшце, правесці агляд таго, што назапашана ў гэтай сферы ў рэспубліцы ды замежжы, хаця б у суседніх краінах. Усяму гэтаму і быў прысвечаны Адкрыты форум пластычных і танц-тэатраў Беларусі "ПлаСтформа-Мінск-2013", што прайшоў у лютым у Палацы культуры чыгуначнікаў і сабраў, акрамя сталічных удзельнікаў, калектывы з Гомеля і Гродна, а таксама прадстаўнікоў Польшчы і Швецыі.

Пластычны тэатр "ІнЖэст" на чале з Вячаславам Іназемцавым.

Мастацкасць — фактар тонкі: не ўсё тут бачна звонку

На жаль, цяперашні форум, добра сакцэнтаваўшы маладзёжна-сацыяльны кірунак, часам забываўся на вырашэнне яшчэ і мастацкіх ідэй. У не-

бока філасофскі спектакль "...Пасля" пластычнага тэатра "ІнЖэст" на чале з неўгаймоўным Вячаславам Іназемцавым. Дзякуючы гэтаму адкрыццё форуму набыло канцэптуальнасць і ўдала перагукалася з адмысловай і святочнапрыўзнятай цырымоніяй закрыцця, падрыхтаванай тым жа калектывам. А што ж іншыя?

На жаль, складалася ўражанне, што запрашэнне ўдзельнікаў было шмат у чым спантаным, а іх рэпертуар папросту не адбіраўся. Бо ў некаторых можна было пакінуць усяго адзін нумар — як надзею на далейшы творчы рост. І гэта, паверце, успрымалася б сапраўднай падтрымкай маладога аматарскага калектыву — куды большай, чым пакінутае ім канцэртнае аддзяленне, складзенае з бясконцых "варыяцый без тэмы".

Востра паўстала і пытанне творчай самастойнасці. Бо ў некаторых работах надта кідалася ў вочы прамое ўздзеянне таго ж Матса Эка. Вядома, папросту абысці такую значную фігуру сучаснай харэаграфіі немагчыма. Але ж нельга і заставацца ўвесь час у ягоным цені!

Ледзь не агульным пралікам, на што звярнулі ўвагу і прадстаўнікі замежжа, была слабая праца пастаноўшчыкаў з самім чалавечым целам як галоўным выразным сродкам пластычных відаў мастацтва. Часам вербальнае, "размоўнае" тлумачэнне ідэй спектакля ці мініяцюры атрымлівалася куды больш цікавым за яго непасрэднае ўвасабленне на сцэне.

Магчыма, больш глыбокімі маглі б стаць і абмеркаванні, калі б яны былі скіраваны не толькі на эмоцыі ды атрыманне інфармацыі ад удзельнікаў форуму, але і на выразныя сродкі паказаных імі спектакляў і мініячюр.

Так што перспектывы ў форуму — шмат. Ёсць куды расці, у чым удасканалвацца і асобным калектывам. Востра паўстае і пытанне сапраўднага, а не толькі "знешняга" сінтэзу пластыкі і тэатра. Пад час правядзення Нацыянальнай тэатральнай прэміі неаднаразова паўставала пытанне аб магчымасці ўдзелу пластычных і танц-тэатраў у гэтым найпрэстыжным конкурсе. Пакуль гэта немагчыма з-за незразумеласці статуса такіх калектываў: афіцыйна яны — аматарскія, а на справе?

Дзяржаўную падтрымку маюць на сёння "D.O.Z.S.K.I." Дзмітрыя Залескага: яны сталі "калектывам пры калектыве" Беларускага дзяржаўнага маладзёжнага тэатра. Але той сам пакуль перажывае складаны перыяд рамонт будынка. Так што плён іх супрацоўніцтва мы зможам бачыць не адразу. Але хацелася б спадзявацца, што такое "існаванне пад адным дахам" дасць штуршок творчаму натхненню як драматычнай трупы, так і пластычна-харэаграфічнай. Тым больш, галоўным рэжысёрам Маладзёжнага тэатра нядаўна стаў Віталь Катавіцкі, вядомы сваімі пластычнымі захалпеннямі. Дарчы, ён быў адным з самых зацікаўленых гледачоў "ПлаСтформы" і актыўным удзельнікам фінальнага "круглага стала", унёс шмат папраўдзі рэальных, а не адно марных (у тым ліку ад слова "мары") прапанов. Так што — засталася дакачацца ўвасаблення новых ідэй. І не толькі ў разнастайных асобных праектах, якія апошнім часам ладзіць той жа Рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі ды іншыя ўстановы, але і непасрэдна на Другім такім жа форуме з красамоўнай назвай "ПлаСтформа". А што? Так і ёсць! Калі правільна "расшыфраваць" назву, можна ўбачыць, што ў ёй закладзена галоўнае: форма спектакля — гэта ўжо вялізны, калі не галоўны, пласт яго зместу.

**Надзея БУНЦЭВІЧ
Фота Андрэя СПРЫНЧАНА**

Ірына Ануфрыева (Беларусь — Швецыя).

"Варыяцыйі без тэмы" не чыталіся

Тэатр і пластыка: суладдзе ці барацьба за першынство?

га, але і сацыяльнага складніка пластычна-тэатральнага кірунку. Актуальнасць развіцця гэтага мастацтва як для нацыянальнай культуры ўвогуле, так і для маладзёжных субкультур ды разнастайных згуртаванняў была падкрэслена таксама на фінальным "крутым стане". На яго пасяджэнні не толькі падводзіліся вынікі, але і, галоўнае, вызначаліся далейшыя перспектывы, ішла размова і пра магчымую дзяржаўную падтрымку пластычна-тэатральнай дзейнасці энтузіястаў — з боку Міністэрства культуры краіны і БРСМ.

Вось тут і давядзецца разглядаць два бакі танц-тэатраў плаасобку: з мастацкага і маладзёжна-сацыяльнага ракурсаў. Сапраўды, ці адпавядала ўбачанае не толькі маладзёжным запытам, але і высокаму мастацкаму ўзроўню, годнаму прэзентаваць нашу культуру на ўнутраным і знешнім рынку?

Выхаванне — экстраклас! Мы цяпер іздём да вас

Вялізнае выхаваўчае значэнне маладзёжных студый пластыкі вядомае. Больш за тое: пашырэнне гэтага руху, прыцягненне да яго яшчэ большай увагі з боку падлеткаў і юнакоў, усебаковая падтрымка такіх захалпенняў магла б дапамагчы вырашыць многія сацыяльныя праблемы. Асноўнае адрозненне пластычных студый ад іншых згуртаванняў — у магчымасці падарыць падлеткам гармонію душы і цела. Бо незадаволенасць сваёй знешнасцю, фігурай, рухамі часам і прыводзіць да канфліктаў з самім сабой.

"SKVO's Dance Company".

У адрозненне нават ад эстраднага танца, куды моладзь ідзе больш ахвотна, пластычны тэатр патрабуе большага інтэлектуальнага напружання, выхавання не толькі цела, але і розуму. Да таго ж, многія адгалінаванні гэтага напрамку сёння ў той або іншай ступені звязаны з імправізацыйнасцю, якая таксама патрабуе не толькі фантазіі, але і асэнсавання сваіх дзеянняў, непрыняцце механічных паўтараў. А значыць — патрабуе інтэлекту. Невыпадкова адным з прыстанішчаў шырокага масавага развіцця пластычнага тэатра на ўзроўні аматарства маглі б стаць сярэднія і асабліва вышэйшыя навучальныя ўстановы, не спецыялізаваныя ў харэаграфіі. Акурат так, як было ў 1960-я з джазам, калі яго гралі найперш "фізікі" ды іншыя "тэхнары". Скажаце, заманлівыя перспектывы? Але адразу паўстануць пытанні нават не матэрыяльна-арганізацыйныя, а творчыя, бо пакуль такіх спецыялістаў у нас — амаль няма. Дык што ж мы, вынаходзім веласіпед замест таго, каб пра яго даведацца? Тыя, хто сёння займаецца пластычным і танц-тэатрам, прыходзілі да гэтага часцей самастойна, праз самаадукацыю, наведванне замежных майстар-класаў, семінараў, фестываляў з разнастайнымі праграмамі. І на пытанне "крутлага стала": "Дзе можна павучыцца?" — давалі адказ: "У мяне, у якой-небудзь з іншых нашых студый, у замежжы". Іншымі словамі — дзе заўгодна, акрамя беларускіх навучальных устаноў.

карых творах, на ім паказаных, на першым плане была ідэя, часам сфармуляваная толькі ў час абмеркаванняў, бо інакш яна "не чыталася", прычым з вельмі простага прычыны, а менавіта — з-за недахопу мастацкасці свайго ўвасаблення.

Пэўна, арганізацыйныя цяжкасці паўплывалі на склад удзельнікаў, бо ён аказаўся не самым паказальным. З розных прычын у форумі не ўдзельнічалі самыя, бадай, выбітныя калектывы, сярод якіх — тыя ж "Karakuly" Вольгі Лабоўкінай. Не было і прызнанага "Карняг-тэатра", хаця сам Яўген Карняг прысутнічаў ледзь не на ўсіх паказах, а яго дзённы майстар-клас, уключаны ў праграму "ПлаСтформы", папярэднічаў вячэрняй урачыстасці адкрыцця. Намецілася і пакуль незразумелая альтэрнатыва IFMC — Міжнароднаму фестывалю сучаснай харэаграфіі ў Віцебску. Так, на ім крыху іншыя прыярытэты, падкрэсленыя словам "харэаграфія". Але з усіх, хто апошнім часам выступаў там свае творчыя работы (і вельмі паспяхова, дасягаючы конкурсных перамог), у "ПлаСтформе" ўдзельнічала хіба актрыса Купалаўскага тэатра Вольга Скварцова-Кавальская са сваёй "SKVO's Dance Company", рэзка выключаныя сярод іншых у лепшы бок. Запомніўся аднаактовы бута-сола-перформанс "У пустэчы" Ірыны Ануфрыевай, якая вучылася ў студыі тэатра "ІнЖэст", а потым у Швецыі. Сучаснай жывой класкай успрымалася шмат у чым эпажаны, але разам з тым глы-

Мастыхін

"Каліграфія — гэта музыка для вачэй"

Так гучыць кітайскі афарызм. 27 лютага ў Нацыянальным мастацкім музеі адкрылася выстаўка каліграфіі сучаснага кітайскага мастака і педагога Лі Цзо пад назвай "Знакі, накрэсленыя на нябёсах".

яна аказвае на чалавека моцны эмацыйны ўплыў багаццем форм і разнастайнасцю стыляў. Як беспрадметная творчасць яна нагадвае музыку — па рытме і гармоніі. Разам з тым, яна мае і практычны аспект — запіс графічных знакаў, якія складаюць кітайскае пісьменства як бачнае ўвасабленне паняццяў мовы. Невыпадкова каліграфія ў Кітаі лічыцца "першым" мастацтвам сярод іншых.

Вось у гэтай складанай і цудоўнай галіне і працуе Лі Цзо. Яму 56 гадоў. Ён скончыў факультэт рускай мовы Пекінскага педагагічнага ўніверсітэта. Потым выкладаў рускую мову ва Універсітэце шляхоў зносінаў. З 2009-га з'яўляецца выкладчыкам кітайскай мовы на факультэце міжнародных адносін БДУ, дзе паралельна навучае будучых кітайцаў міжнароднікаў азам каліграфіі.

"Я маю гонар прадставіць свае новыя каліграфічныя творы ў Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь, — сказаў мастак перад вернісажам. — Я па-сапраўднаму шчаслівы, бо на гэтай выстаўцы самае старажытнае і адначасова вельмі сучаснае кітайскае мастацтва каліграфіі суседнічае з шэдэўрамі Беларусі. Вялікі дзякуй усім, хто аказаў мне дапамогу і падтрымку!"

Б.К.

У Нацыянальным гістарычным музеі Беларусі працуе мастацкая выстаўка пейзажа пад назвай "Маляўнічае гістарычнае Палессе" — сумесны праект установы і Беларускага саюза мастакоў.

46 жывапісных палотнаў прадставілі Уладзімір Кожух, Віктар Барабанцаў, Эдуард Рымаровіч, Ігар Арлоў, Анатоль Бяляўскі, Алесь Суша, Уладзімір Капшай, Алена Матросова і Вячаслаў Мурашка — усе так ці інакш былі звязаны творчымі і духоўнымі каранямі з Усходнім Палессям, невычэрпнай скарбонкай нацыянальных народных традыцый ды ўнікальнага побыту. А некаторыя з аўтараў экспазіцыі нарадзіліся тут, у палескім краі: У.Кожух, В.Барабанцаў, У.Капшай...

Як з'явіўся гэты праект? Пачатак трэба шукаць пад час леташняй працы мастакоў над мастацкім афармленнем інтэр'ераў Музея прыроды ў вёсцы Ляскавічы. Пасля адкрыцця музея ў жніўні 2012-га група мастакоў вырашыла сваю творчую супольнасць не спыняць, а ўвасабіць захапленне характаром Усходняга Палесся менавіта ў калектыўнай выстаўцы.

У асноўным, работы напісаны з натуры, некаторыя эцюды ўжо ў майстэрнях даводзіліся да "кандыцыі", набываючы "характар" па законах жанру "вялікай карціны". У гэтым сэнсе, канешне, уражае серыя палотнаў У.Кожуха ("Прыпяць", "Белы бераг", "Першы снег", "Запаветны лес", "Цвіценне лета" ды іншыя) або карціны "Месячная ноч на лясным возеры" В.Мурашкі, "Вёска Ляскавічы" А.Бяляўскага, "Прудзень" А.Сушы, "Воблачны дзень. Старыца" Э.Рымаровіча.

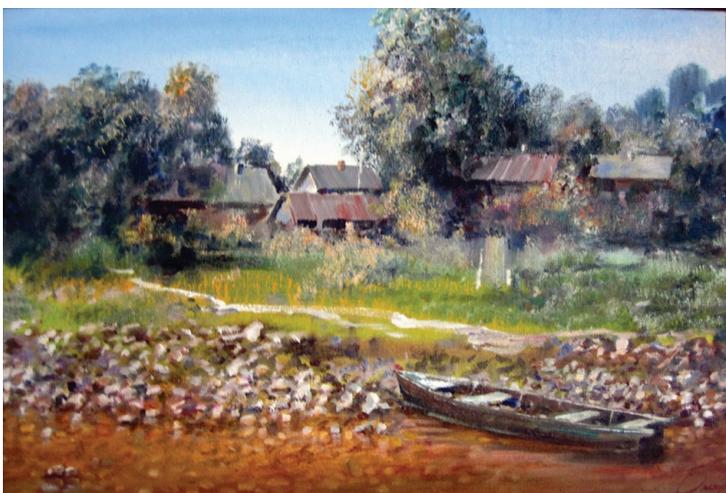
Па гэтай экспазіцыі можна меркаваць пра тое, якім Палессям жывуць мастакі, якія думкі ды пачуцці іх апаноўваюць, што іх хвалюе, радуе, як яны ўспрымаюць свет гэтага

Э.Рымаровіч. "Воблачны дзень. Старыца".

Запаветны

Якая яна, палітра Палесся?

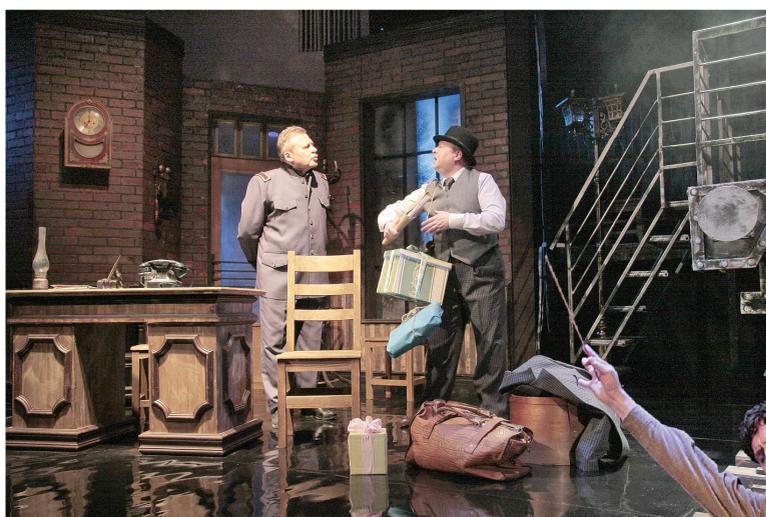

А.Бяляўскі. "Вёска Ляскавічы".

краю ў мінулым і якім бачаць сёння.

Пейзаж унікальнай зямлі, канешне, гэта, перш за ўсё, — музыка прыроды. Ёсць ціхія, ураўнаважаныя лясныя прасекі, снягі, надыход вясны, сонечныя дні, восеньскае барвовое золата, дрэвы ў вадзе, вясёлка над возерам, мяккія рытмы Прыпяці... Шмат чаго ёсць.

Канешне, мы не знойдзем ні мудрагелістай эстэтызацыі формы, ні жадання аўтараў бліснуць майстэрствам ці свабодным колеравыўленнем. Усё проста, зразумела і даступна для ўсякага глядача звыклага да ўспрымання жывапіснага пейзажа як люстэркі прыроды. Тым не менш і ў экспазіцыі можна

У Тэатры-студыі кінаакцёра прайшла прэм'ера "Безыменнай зоркі". Гэтую п'есу Міхаіла Себасціяна, румынскага пісьменніка першай паловы ХХ стагоддзя, многія ведаюць па аднайменнай савецкай кінастужцы. Але ў спектаклі Аляксандра Яфрэмава акцэнт расставлены іначай. Прычым у кожным з двух складаў артыстаў — абсалютна па-свойму.

Падзел герояў на творчых людзей і "абывацеляў" (не важна, з маленькага яны гарадка ці са сталіцы) аказваецца падманным. Настаўнік музыкі Удра (Юрый Баранаў), які стварыў сімфонію і шукае для яе выканання англійскі ражок, так і не змяняе да канца спектакля парадыйных фарбаў у сваім "партрэце". А вось Мадэмуазэль Куку (Ларыса Маршалова), застаўшыся ў фінале сам-насам з Монай, раптам здымае маску "барацьбіткі за мараль-

ныя асновы" і становіцца папраўдзе шчырай. Простыя чалавечыя патрэбы праглядаюцца і ў Начальніка вакзала (Анатоль Гур'еў), і ў вечна заплаканай Вучаніцы (Алена Гіранок). Грыг (Віктар Рыбчынскі), які прыязджае за ўцяжачкай Монай, раптам успрымаецца зусім не монстрам і не жудасным "марнатраўцам" жыцця, а тонкім, далікатным псіхалагам, здольным разумець сваю абранніцу лепш за яе саму, разважлівым філоса-

Тэатральная плошча

Мона і стэрэа

Марныя мары ў хмары змарыліся

фам, які ўмее бачыць на тры хады наперад. У пэўны момант ён нават выклікае спачуванне, бо далёка не кожны мужчына здольны гэтак патураць сваёй каханцы, капрызлівай, істэрычнай эгаістцы — менавіта такой малюе сваю гераіню Валерыя Арланава. У каханне ейнай Моны (як і ў магчымаць самагубства на чыгуначных рэйках) не верыш: такі папросту не ўмеюць ні дарыць сваё сэрца, ні адчуваць яго няшчэрпны боль, пагаджаючыся хіба прымаць знакі па-

шаны і спагады ад іншых ды "інсцэніраваць" пачуцці. Артыстка быццам выяўляе схаваны, патаемны сэнс імені сваёй Незнаёмкі: "мона" як супрацьлегласць "стэрэа" — як скіраванасць на сябе саму, а не на іншых.

У цэнтры спектакля з гэтым складам артыстаў апынаецца зусім не той "дуэт", якога мы чакаем: не каханне герояў ды іх трагедыя, а Настаўнік (Павел Харланчук-Южакоў) і... яго навука, увасабленая кнігай. Таму ў фінале, калі разабрацца, атрымліваецца ідэальны хэпі-энд! Грыг, паводле такой версіі, літаральна выратаўвае маладога навукоўца, неспрактыкаванага ў жаночай псіхалогіі. Бо калі Мона наўрад ці зможа змяніцца, што яна і сама разумее, дык Настаўніку нічога не застанеца, як... увайсці ў ролю Грыга: выконваць усе яе прыхамаці, а калі ёй наскучыць і пачнуцца чарговыя ўцёкі — шукаць і выратаўваць пасля бяссоннай ночы, праведзенай за сталом (з картамі ці з кнігай у руках, тут ужо не так важна)...

Павел Харланчук надае сваёй "манаролі" ўсё багацце "стэрэа-

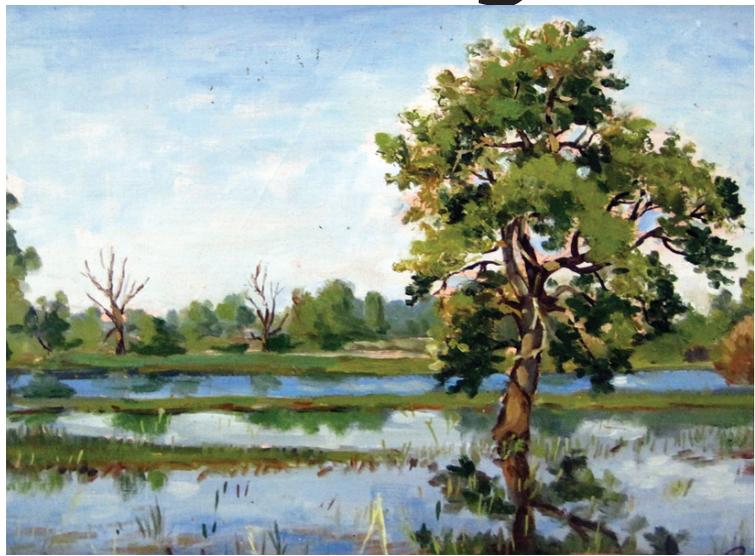
эфектаў". У яго Настаўніка таксама здараюцца свае ўнутраныя ваганні, моманты незвычайнасці, астраўкі няўпэўненасці і страху, боязі суседскай пагалоскі. Але спектакль адразу "падзяляецца" на гэтага героя — і ўсіх астатніх. Прычым падзел пралягае на ўзроўні самой манеры ігры. У Харланчука яна — натуральна "давяральная", "кіношная" (у лепшым сэнсе слова), паўтонамі і нават чвэрцтонамі, у дынаміцы найвыразнага паўшэпту, чутнага з любой кропкі залы. У большасці ўдзельнікаў — адкрыта тэатральная, нават шаржыраваная, буйнымі штрыхамі, з тлустым падкрэсліваннем плакатна-гуашавых фарбаў.

Асабліва відавочна гэта ў першай дзеі (крыху скараціўшы пачатак п'есы, А.Яфрэмаў яднае дзве дзеі ў адну, пакідаючы пасля антракту толькі трэцюю). Таму "выпрабаваныя зоркамі" вытрымліваюць не ўсе: хтосьці з глядачоў сыходзіць ужо пад час дзеі, нехта ж, больш незаўважна, — у антракте. Ну не трымае спектакль тры гадзіны запар на тым унутраным нерве, калі адарвацца папросту немагчыма!

У.Кожух. "Цвіценне лета".

матыі

В.Барабанцаў. "Вясна на Палессі".

знайсці некаторыя "цытаты" з імпрэсіяністычных дасягненняў, дзе свежае ўражанне іграе галоўную ролю ("Верасень" і "Начное" І. Арлова, "Вечар на Палессі" А.Сушы), але ўсё ж большасць палотнаў пабудаваны на цвёрдым рэалістычным фундаменце беларускага класічнага пейзажа даўно мінулых гадоў.

У рэшце, па вялікім рахунку, мастакі тут не прэтэндуюць на нейкае "наватарства" сваіх вобразна-пластычных пошукаў. Яны — лірыкі ў сваёй аснове, для якіх спрадвечнае сэрца Палесся — усё, і творцы ад гэтага атрымліваюць асалоду. Такую ж асалоду атрымліваем і мы, удзячныя гледачы, калі прыходзім на гэтую выстаўку...

Б.К.

21 лютага ў кінатэатрах Беларусі пачаўся пракат стужкі Сяргея Лазніцы "У тумане", створанай па аднайменнай апавесці класіка беларускай літаратуры Васіля Быкава. Нагадаем, што менавіта гэты міжнародны праект стаў прарыўным для Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм" у напрамку кааперацыі з кінематаграфістамі іншых краін.

Раскадроўка

Пішуць пра "У тумане"

Стужка Сяргея Лазніцы прыняла ўдзел у конкурснай праграме мінулагодняга Канскага кінафестывалю, атрымала шэраг прызоў, у тым ліку Гран-пры ММКФ "Лістапад". Гэты поспех і ўклад у яго беларускага боку не застаўся незаўважаным кінакрытыкамі ды журналістамі выданняў з розных еўрапейскіх краін, якія нязменна адзначаюць высокі мастацкі ўзровень і актуальную кінамову стужкі Сяргея Лазніцы.

Так, найбуйнейшыя газеты Францыі "Лё Фігаро" і "Лё Мوند" надрукавалі матэрыялы на аснове інтэрв'ю французскага журналіста Жака Мандэльбаума з Сяргеем Лазніцам. У сваіх матэрыялах Мандэльбаум адзначаў, што Лазніца стаў вядомым майстрам дзякуючы сваім рабо-

там у галіне кіно "Шчасце маё" і "У тумане", якія былі прызнаны на Канскім фестывалі ў 2010-м і 2012 гадах. У апісанні французскімі выданнямі апошняй кінастужкі прыводзіцца: "Падзеі фільма адбываюцца ў акупаванай Беларусі", у іх паказваецца "партызанская барацьба".

У публікацыях уплывовых французскіх газет адзначаецца, што фільм "У тумане" атрымаў шэраг узнагарод кінафестывалю, у тым ліку ў Маскве, Анапе, Блажавешчанску, Арэнбургу (Расія), Ерэване (Арменія), Адэсе (Украіна) і Польшчы. Асабліва адзначаецца поспех, з якім прайшла прэм'ера стужкі на Міжнародным кінафестывалі "Лістапад" у Мінску ў мінулым годзе. Падкрэсліваецца, што "зала, разлічаная на 1 200 мес-

цаў, была перапоўнена, месцаў не хапала, і гледачы стаялі на прыступках". У інтэрв'ю Сяргей Лазніца падзяліўся ўласным пунктам погляду на экранізацыю ў кінематографіе тэмы вайны, правёў аналіз свайго творчага працэсу і крыху расправёў пра

планы на будучыню. Рэжысёр адзначаў, што ваенная тэматыка яго хвалюе, і таму наступная карціна будзе прысвечана трагічным падзеям, якія звязаны са знішчэннем у гады вайны яўрэяў у Бабіным Яры.

Выхад карціны "У тумане" ў міжнародны кінапракат суправаджаўся таксама публікацыямі ў спецыялізаваных ды грамадска-палітычных выданнях Расійскай Федэрацыі, Чэшскай Рэспублікі, Вялікабрытаніі, Германіі ды іншых еўрапейскіх краін, у якіх нязменна адзначаўся высокі мастацкі і вытворчы ўзровень фільма з удзелам беларускіх кінематаграфістаў.

Антон СІДАРЭНКА
На здымку: кадр з фільма "У тумане".

Гледацкую ўвагу паглынае статья, заяўленая ўжо на ўзроўні сцэнаграфіі (Ігар Хруцкі).

Сцэна, у гэтым тэатры і без таго невялікая, падзелена на некалькі частак, скрозь застаўленых мэбляй ды металічнымі канструкцыямі. Па цэнтры — чыгуначны пераход (ён жа — умоўны балкон) і рэйкі. Злева ад гледача — пакой Начальніка вакзала, дзе адбываецца першая трэць спектакля. Справа — пакой Настаўніка, дзе сканцэнтравана астатняя дзея. Артыстам папросту не пакінулі прасторы для руху. У такіх умовах застаецца адно: ледзь не пастаянны "буйны план" і майстэрства працяглага кадра, уменне доўжыць "мелодыю душы" свайго героя да бясконцасці. А гэта ўласціва не ўсім.

Пры іншым складзе артыстаў спектакль атрымліваецца куды больш шчырым, шчымым, лірычна-акварэльным, адыходзячы ад наўмыснага камізму "вобразаў-масак" у бок жывога псіхалагізму, запамінальных, шмат у чым супярэчлівых, характараў. Уладзімір Мішчанчук робіць свайго Начальніка вакзала не "зацыклёным" бюракратам, а сапраўдным шчасліўцам, улюбёным у сваю прафесію. Выкарыстаны артыстам мяккі яўрэйскі акцэнт ператварае "падкаблучніка" ў чалавека, выхаванага на сямейных каштоўнасцях, дзе жонка і маці — на першым месцы. Ледзь не трагічнай фігурай уяўляе сваю Мадэмуазэль Куку Юлія Палубінская. Удра Антона Жукава страчвае камічны налёт, увабляючы натхнёнага юнака. Затое

плакатна адмоўным становіцца Грыг Аляксандра Цімошкіна. Дзмітрый Мухін малюе Настаўніка надзвычай імпульсёным. І таму, мабыць, такім непаздольным, часам пазбаўленым логікі. У адных сцэнах ён мудры, тонкі псіхолаг. А ў фінале — поўны, прабацце, "валёнак", чалавек, які не толькі не верыць у сваё шчасце і не ўмее за яго змагацца, але і не бачыць душэўнага стану Моны, якая так чакае падтрымкі. Няўжо гэта ён ад кахання так розум страціў, што не бачыць нікога, акрамя сябе? Пры такім раскладзе спектакль да з'яўлення героя і трымаецца на Уладзіміры Мішчанчуку. А пастя — на Валерыі Яфіменка, якая працуе ў тэатры ўсяго першы сезон. Яе Мона — быццам з нейкай зоркі, іншай касмічнай прасторы. І сыходзіць не з Грыгам, а нібыта "ў нікуды" — так бывае пры спробе сапраўднага, а не "паказнога" самазабойства. Бо спазнаўшы іншае жыццё, яна ўжо не зможа вярнуцца да былога, якое і раней яе не задавальняла. Цікава, якім можа атрымацца "дуэт" актрысы з Паўлам Харланчуком? Відавочна, што ў іхніх персанажах будуць зусім іншыя стасункі ды ўнутраныя памкненні.

На жаль, спектакль трымаецца адно на майстэрстве артыстаў і пазбаўлены такога моцнага выразнага сродку, як тэатральная і, шырэй, мастацкая сімволіка. А падставы для гэтага ёсць! У музыцы Віктара Капыцько — ніякай "агучанай" сімфоніі з ражком, толькі ледзь чутныя "прадчуванні": мелодый, пачуццяў, мар. Вось Настаўнік намагаецца прайсці па рэйцы — рас-

кінуўшы рукі ў бакі, балансуючы, бы на хісткім дроце паміж зямлёй і небам. Чым не сімвал лініі творчага і жыццёвага шляху, дзе ўтрымацца "без адхілаў" бывае даволі цяжка? Асацыяцыі адразу вядуць да чыгуначнага раз'езду-пераезду, пераводу стрэлак у тупік, на іншыя пуці. Слова "стрэлкі" вымушае ўгадаць спынены гадзіннік у Начальніка вакзала — чым не сімвал "спыненага часу"? А хіба не сімвал — зоркі, на якія глядзяць героі? Фантазіі адразу дамалёўваюць і лінію падаючай зоркі, і пункціры сузор'яў са знакамітай Вялікай Мядзведзіцай, якая згадваецца ў п'есе неаднойчы. Ажно не! Зоркі запалаюць наўпрост над галовамі гледачоў — і гэтая штучная ілюмінацыя, быццам пазначаная з навагодніх святаў, створыць зусім іншы сімвал, якога ў п'есе не было: маўляў, мары — нішто, пры больш блізім разглядзе яны аказваюцца штучным падманам. А на фінальных паклонах загучыць абсалютна "рэальная", нават побытавая, хача народжаная з той "завоблачнай сімфоніі душы", мелодыя, аддадзеная не трапяткой флейце ці прывіднаму вібрафону, а саксафону. Дык мары пра адкрыццё сваёй зоркі — папраўдзе марныя? І ўвесь спектакль — адно пра адзіноту? Ад якой кожны выратаўваецца... аднолькава: праз недахоп часу. Розніца хіба ў тым, што ў кагосьці яго не хапае на кубак піва, а ў кагосьці — на погляд у нябёсы...

Надзея БУНЦЭВІЧ
На здымках: сцэны са спектакля "Безыменная зорка".
Фота Андрэя СПРЫНЧАНА

Рэгіёны: тэндэнцыі і актуаліі

Тэндэнцыі развіцця сферы культуры Быхаўскага раёна сёлета найпрост звязаны з правядзеннем тут Дня беларускага пісьменства. Літаральна днямі філіял ААТ рамонтнага ўпраўлення "Лаўсанбуд" з Магілёва прыступіў да рэканструкцыі гарадскіх аб'ектаў культуры. Але ўдзельнікаў рэспубліканскага свята будзе вабіць не толькі раённы цэнтр з пашанотнымі рэшткамі Быхаўскага замка, але і не менш славутыя паселішчы раёна. Скажам, вёска Грудзінаўка з палацава-парковым комплексам былой сядзібы Хадкевічаў ды Сапегаў. Ці Баркалабава, дзе хатнімі настаўнікамі ў князя Саламярэцкага працавалі Лаўрэнцій Зізаній, Мялецій Сматырыцкі, дзе 400 гадоў таму быў створаны Баркалабаўскі летапіс. Вакол названых знакавых мясцін ужо цяпер раскручваецца праектная дзейнасць работнікаў культуры. І гэта — толькі адзін з напрамкаў дзейнасці аддзела.

ў абласным цэнтры — поўны набор магчымых ВНУ і ССНУ, якія рыхтуюць культурна-асветніцкія кадры. Іншая справа, што адпаведная палітыка на райвыканкамаўскім узроўні магла б быць больш, так бы мовіць, "разваротлівай"...

А цікавая тэндэнцыя ўбачылася ў іншым. Аптымізацыя аптымізацыяй, але райцэнтр захавае дзве аналагічныя ўстановы: згаданы Цэнтр культуры і спорту (па вуліцы Леніна), а таксама Цэнтр культуры, народнай творчасці і рамёстваў, на адным з паверхаў якога працуе мастацкая школа рамёстваў. Дык вось, гэты другі Цэнтр дзейнічае ў шматнаселеных новага музея), таксама будзе даводзіцца да ладу. Але змяняцца будучы толькі інтэр'еры, бо ўстанова культуры ў фармаце "два ў адным" не без поспеху, як падаецца, выконвае функцыю не толькі навучальна-адукацыйную. Сінтэз рамесніцкай школы і Цэнтра культуры з дадатковай "спецыялізацыяй" Цэнтра рамёстваў з'яўляецца клубам па інтарэсах не толькі для шматлікай дзятвы, але і для дарослага насельніцтва. Дарэчы, чым не перспектыва для шматлікіх нашых дамоў рамёстваў, дзе ні даследаваннямі асабліва не займаюцца, ні пра "прырост" наведвальнікаў-аднадумцаў не надта дбаюць.

Словам, падобнай канцэнтрацыі "рамесніцкага энтузіязму" ў адной установе бачыць пакуль не даводзілася. Між тым, менавіта такая "спецыялізацыя" і з'яўляецца "фішкай" раёна.

Краязнаўчыя чытанні як рухавік крэатыву

Якое дачыненне да Быхава мае адзін з заснавальнікаў "белага руху" ў час рэвалюцыі і Грамадзянскай вайны XX стагоддзя Лаўр Карнілаў? Самае непасрэднае! У адным з гарадскіх будынкаў, што захаваўся і па сёння, бальшавікі ўтрымлівалі пад арыштам будучага белагвардзейскага генерала.

Недараскручаны "павуk" пад столлю

Адна з праблем будзе вырашацца

Усе мерапрыемствы, звязаныя з Днём беларускага пісьменства, пройдуць на галоўнай вуліцы райцэнтра: менавіта тут сканцэнтраваны вядучыя аб'екты гарадской культуры. Калі ўявіць святочнае шэсце ўдзельнікаў, дык пройдзе яно ад "Пяці вугоў" (пачатак вуліцы Леніна) да замкавых рэшткаў. А на шляху сустрэнуцца: будынак былой гімназіі, куды пераедзе да верасня гісторыка-краязнаўчы музей, кінатэатр "Радзіма", што займае 3D-абсталяванне, Цэнтр культуры і спорту, да рэканструкцыі якога ўжо прыступіў філіял ўпраўлення "Лаўсанбуд" з Магілёва. Немалую суму грошай мяркуецца выкарыстаць і на аднаўленне будынка, дзе месцілася колісь сінагога. Прапаноў па яго далейшым выкарыстанні шмат. Адна з іх — уладкаванне гарадской карцічнай галерэі. Пра адкрыты рахунак на зборы сродкаў на рэканструкцыю фрагментаў Быхаўскага замка "К" пісала ўжо. Прадугледжана таксама і дзяржаўнае фінансаванне работ на гэтым аб'екце.

Клопатаў, словам, — мора. Адна з праблем мясцовай культуры, як распавядае выконваючая абавязкі начальніка аддзела культуры Быхаўскага райвыканкама Тамара Сямёнава, — матэрыяльна-тэхнічная база ўстаноў. Мясцовы музей, да прыкладу, апрача фондасховішча, схаванага дзесьці на гаспадарчых задворках, іншай нерухомаści пакуль проста не мае. Так што мэта кіраўніцтва ўпраўлення культуры Магілёўскага аблвыканкама — правесці рэспубліканскае свята менавіта ў Быхаве — мае не толькі гістарычны, але і надзвычай практычны грунт... Тым не менш, у Быхаве, Кажуць, з'явіцца і помнік Баркалабаўскаму летапісу. І як тут не дадаць да слова, што ўсе мясцовыя біблі-

ятэкары лічаць сябе прадаўжальнікамі летапісна-краязнаўчай справы. Карыстаюцца яны камп'ютарамі, якія ёсць сёння ў кожнай бібліятэчнай установе (у аграгарадках — з абавязковым выхадам у Інтэрнэт). А вось з клубнай камп'ютарызацыяй пашчасціла толькі работнікам Баркалабаўскага культурна-спартыўнага цэнтра. Яшчэ адна праблема Быхаўшчыны...

Опытум для сферы: вопыт Быхаўшчыны

ным мікрараёне, дзе калісьці жыў афіцэрскі састаў буйнога злучэння яшчэ савецкай марской авіяцыі. Злучэнне знікла — мікрараён застаўся. І робіцца тут надзвычай цікавая ды запатрабаваная насельніцтвам культурная справа, звязаная з развіццём мясцовых рамёстваў

2008-ы быў абвешчаны на Магілёўшчыне годам рамёстваў — менавіта тады ў Быхаве з'явілася згаданая ўжо школа мастацкіх рамёстваў. Размясцілася яна, як я ўжо казаў, у будынку колішняга вайсковага Цэнтра культуры. Пад кіраўніцтвам дырэктара школы Ірыны Кухціной амаль сотня дзяцей райцэнтра вучыцца за 30 тысяч рублёў у месяц мастацтва саломкапляцення, выцінанкі, роспісу па шкле. Два класы школы дзейнічаюць і на сяле. Ёсць сувенірная крама. У штаце выкладчыкаў — професіяналы высокага кшталту, хоць і маладыя, але з большага — члены Беларускага саюза майстроў народнай творчасці. Сувеніры да Дня беларускага пісьменства рыхтуюцца ўжо гэтымі днямі. Але, урэшце, уразіла не іх прыгажосць...

Паўтаруся: Цэнтр культуры, якім кіруе Ларыса Бадзякова, займеў нядаўна свой Цэнтр рамёстваў, што размясціўся ў памяшканнях былой афіцэрскай цырульні. Заняткі тут — бясплатныя. Але рамесніцкая школа і Цэнтр рамёстваў дзейнічаюць у адзіным творчым рэжыме: ладзяць сумесныя экспедыцыі ды майстар-класы. Калі так пойдзе і далей, то да складання і рэалізацыі сумесных доўгатэрміновых творчых праектаў — рукой падаць. Да прыкладу, дэфіле ў сукенках з распіснага батыку і ў вытанчаных галаўных уборах з саломкі ўжо цяпер становіцца буйной культурнай з'явай не толькі ў гарадскіх маштабах. А безліч варыяцый саламяных павукоў, што выдаюць на-гара школьныя майстрыхі, сталі ці не сімвалам духоўнай раўнавагі жыхароў Быхаўшчыны. Каб тых "павукоў" "прапіярыць" як след і патлумачыць, што яны, падвешаныя пад столлю, "высмактваюць" з хаты кепскую энергетыку, дык, напэўна, перад сувенірнай крамай чэргі стаялі б...

Будынак імправізаванай турмы знаходзіцца праз дарогу ад рэшткаў Быхаўскага замка. А побач — сквер з сінагогай, архітэктурай і маштабамі якой не стамляюцца здзіўляцца спецыялісты... Кожная з гэтых цікавостак утварае ў сукупнасці гістарычны цэнтр горада, якому споўнілася 643 гады. Словам, у свой час былі ўсе падставы для таго, каб аддзел культуры і мясцовы музей вырашылі ладзіць у раённым цэнтры Быхаўскага краязнаўчыя чытанні. Самае непасрэднае дачыненне да іх мае і Быхаўскі цэнтр турызму, краязнаўства і экскурсій дзяцей ды моладзі. Пад час Чытанняў не толькі прапагандуюцца культурна-гістарычныя цікавосткі гэтага краю, але і аналізуецца перспектывы яго турыстычнага развіцця.

У выніку аддзел ідэалагічнай работы райвыканкама і гісторыка-краязнаўчы музей склалі шэраг рэкламных буклетаў. А рэкламаваць ужо ёсць што. Быхаўскі раён уваходзіць у Чыгірынскую турыстычную зону. Аднайменнае вадасховішча, пойма рэчак Днепр і Друць ствараюць тут адмысловы ландшафт, а ледзь не два дзясяткі аграгарадкі прапаноўваюць самы разнастайны адпачынак. І гэтая вясковая інфраструктура, "уплеченая" ў маршруты воднага, коннага і пешага паходаў, пастаянна развіваецца. І для цікаўнага турыста месца ў ёй знаходзіцца і Баркулабу Корсаку, што заснаваў замак, на месцы якога потым узнік манастыр, і Лаўру Карнілаву. Вось толькі б мясцовым работнікам культуры захаваць прыярытэты і пастаяннасць сферы ўплыву ў гістарычных інтэрактыўных анімацыях.

Каб тых "павукоў" "прапіярыць" як след і патлумачыць, што яны, падвешаныя пад столлю, "высмактваюць" з хаты кепскую энергетыку, дык, напэўна, перад сувенірнай крамай чэргі стаялі б... Словам, такой канцэнтрацыі "рамесніцкага энтузіязму" ў адной установе бачыць пакуль не даводзілася. Між тым, менавіта такая "спецыялізацыя" і з'яўляецца "фішкай" раёна.

Аптымізацыя. Як не згубіць кадры?

Асаблівацца Быхаўскага раёна яшчэ і ў тым, што ён — адзін з самых буйных у вобласці. Хапае, натуральна, і маланаселеных вёсак. Аптымізацыяй, інакш кажучы, не пазбегнуць. Але вядзецца яна з захаваннем кадраў за кошт скарачэння ставак, увядзення няпоўнага рабочага дня, утварэння ўстаноў новага тыпу. Палітыка, падаецца, — больш чым правільная. Кадраў і так не хапае ў сельскіх установах культуры. Калі ж улчыць, што і аддзел культуры пэўны час застаецца без кіраўніцтва, дык бліжэйшая ягона перспектыва ўспрымаецца пакуль без належнай акрэсленасці. Але я не назваў бы дадзенаю сітуацыю тэндэнцыяй для Быхаўшчыны культурнай. Да Магілёва — хвілін сорак язды. А

і традыцыйных мастацтваў. Прынамсі, аналагічныя маштабы такой жа справы бачыць даводзіцца толькі ў Горацкай школе рамёстваў, дзе і навучальны працэс адладжаны, і сувенірная крама карыстаецца павышаным попытам, і хапае энтузіястаў развіцця традыцыйнага мастацтва. Чым не кузня будучых "баявітых" кадраў рэгіянальнай культуры?

Між тым, кожны з цэнтраў з планам па аказанні платных паслуг спраўляецца цудоўна. За мінулы год, да прыкладу, заробілі больш за 60 мільёнаў рублёў кожны. І ніякай канкурэнцыі — адно толькі супрацоўніцтва.

Рамяство — мастацтва аб'ядноўваць

Цэнтр культуры, фае якога ўпрыгожана ваенна-марской сімвалай (яна неўзабаве зойме належае месца ў экспазіцы-

Цяпер — пра канкрэтныя творчыя праекты. І не толькі быхаўскія. Сваю камандзіроўку я пачаў з наведання Магілёўскага абласнога метадычнага цэнтра. Там мне і паведамілі, што кожны год аддзелы культуры Магілёўшчыны рэалізуюць па пяць-шэсць сацыяльных і творчых праектаў. Цудоўны прыклад першых — горацкі "Дапамажы сабе сам" (рэабілітацыя жанчын пасля іх прабывання ў лячэбна-працоўных прафілакторыях). Сярод творчых адны з апошніх і пераканаўчых — "Дрыбінскія таржкі", дзе рэалізуюцца "лячэбна-сувенірыя" лапці, і "Глушанскі хутарок" — акцыя Дома рамёстваў Бабруйскага раёна, што аб'ядноўвае цяпер лепшых керамістаў вобласці. Інакш кажучы, калі рэгіянальны праект пастахова прадзіць "абкатку", яго апрацацыя завяршаецца тым, што мерапрыемства ўключаецца ў абласны бюджэт. Менавіта так былі адзначаны фестывалі і святы ў Глуску, Асіповічах, Касцюковічах...

Баркалабаўская званіца.

Рэгіёны: анкета ідэі — прыныцы ажыццяўлення

Пасля апрабацыі — уключэнне ў бюджэт

Праект з неабмежаваным тэрмінам рэалізацыі

Дырэктар Баркалабаўскага культурна-спартыўнага цэнтра Алена Усава і мастацкі кіраўнік установы Алеся Аседач пастаянна ўдасканальваюць праект "Баркалабаўскія карункі".

што адлюстроўвае багатую гісторыю і адметны побыт старадаўняга вёскі. А Баркалабаўскі летапіс стаў грунтам для цікавых расповедаў мясцовых краязнаўцаў. Вясковыя гістарычныя сталі асновай і для выступлення клубнага батлеечнага тэатра. Працуе пры КСЦ і сувенірная крама. Тутэйшае лозаплянцэнне ураджае завершанай вытанчанасцю. А побач з музейным пакоем — бібліятэка, дзе яе супрацоўніца Святлана Чухманова прапануе вам літаратуру і пра вёску, і пра летапіс, і пра стаўных землякоў...

Натуральна, да Дня беларускага пісьменства і рэклама праекта набудзе большую маштабнасць. І пра сутнасць Баркалабаўскага летапісу, яго важнасць не толькі для вясковага экзоту, але і для станаўлення нацыянальнага пісьменства будзе сказана больш выразна, даходліва і папулярна. Урэшце, такіх музейных этнапакояў у клубных установах рэспублікі ўжо вельмі шмат, а Баркалабаўскі летапіс — адны з сваёй унікальнасці. І мультымедыійныя магчымасці клубнага камп'ютара тут, я ў гэтым перакананы, — невычэрпныя.

Формы праектнай дзейнасці

Гэта, як ужо згадвалася, гульнявыя праграмы, абрады, экскурсіі, турыстычныя маршруты. Апошнія, як пераканана загадчык метадычнага кабінета аддзела культуры Святлана Саламевіч, павінны стаць сапраўды інтэрактыўнымі. Хто ведае на сён-

ня, апрача мясцовых вяскоўцаў, якім прадстаўнічым быў той Баркалабаўскі кірмаш? А дзе і хто напісаў Баркалабаўскі летапіс? Як жыў і пра што мроіў той невядомы і геніяльны аўтар?

Вось чаму асноўны турыстычны маршрут — духоўны, да царквы Казанскай Божай Маці. Менавіта паблізу яе, як распавядае галоўны музейны фондзахавальнік Ірына Міхайлава, і ладзіліся яркія святочныя кірмашы (вось сюды і перанесці б сувенірную краму пад час будучых тэатралізацый!). А за царквой — пойма Дняпра. Тут калісьці было замчышча, потым — мужыцкі манастыр, дзе і ствараўся летапіс. Усе забудовы за савецкім часам былі знішчаны, адрадыліся адносна нядаўна. Цяпер тут — Свята-Увазнясенскі жаночы манастыр. І любая з манашак распавядае не толькі пра гаючую сілу мясцовай іконы Баркалабаўскай Божай Маці, што праз гады нягод захавалі быхаўскія вернікі, але і пра літаратурную духоўнасць гэтых святых мясцін...

І вельмі хацелася б, каб сярод сувеніраў, што прыдбаюць госці і ўдзельнікі Дня беларускага пісьменства, было б грунтоўнае падарункавае мультымедыійнае выданне і старога летапісу, і новых, што нястомна ствараюць сучасныя баркалабаўскія летапісцы...

Яўген РАГІН,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Быхаўскі раён — Мінск
Фота аўтара

Хэдалайн рэгіёна: складнікі для мерапрыемства

Як прыдумаць свята?

Стала цікава, а чым жыве сёння Глыбокае, што перадало летась Быхаву эстафету правядзення Дня беларускага пісьменства. Як увогуле пачувае сябе раённая культура пасля гадавой падрыхтоўча-арганізацыйнай працы ў рэжыме "сталіцы свята"? Ці не губляе набранага летась тэмпу?

Начальнік аддзела культуры Глыбоцкага райвыканкама Таццяна Малатоўнік запэўнівае, што для пасіўнага сузірання проста часу няма, бо горад паскоранымі тэмпамі рыхтуецца да святкавання 600-годдзя. Яно адбудзецца ў 2014-м, але творчы праект, зацверджаны днямі ў мясцовым райвыканкаме, пачне рэалізоўвацца ўжо неўзабаве. План мерапрыемстваў складаўся доўга і скрупулёзна. "У кожны яго пункт, — сцвярджае Таццяна Малатоўнік, — мы пастараліся заклаці нестандартнае рашэнне".

Цягам двух гадоў у гарадскім Цэнтры культуры будзе наладжаны цыкл вечароў-сустрэч "Аб людзях харошых". Гэта своеасаблівыя бенефісы былых кіраўнікоў арганізацый і прадпрыемстваў Глыбоччыны, ардэнаносцаў, працаўнікоў самых розных прафесій, што ў розныя часы становіліся людзьмі года.

Агляд-конкурс творчых калектываў прадпрыемстваў і арганізацый горада таксама будзе праходзіць два гады. Інакш кажучы, Таццяна Малатоўнік працягвае адшукваць у раённым цэнтры ўсё новае і новае тален-

А папярэдніцаць гэтым падзеям будзе, натуральна, добраўпарадкаванне згаданых вуліц. Інакш кажучы, свята чакаецца двойное.

І гэта яшчэ далёка не ўсё. Абвешчаны конкурс на лепшы аматарскі відэафільм "Пралеска сіняй Беларусі". Перамога той "аператар", хто здолее давесці сваёй відэатворчасцю, што Глыбокае — адзін з найпрыгажэйшых гарадоў Беларусі. Гэтка ж мэты ставіць перад сабой і будучая выстаўка фотамастацтва "Гісторыя і сучаснасць горада Глыбокае". Начальнік аддзела

Як рэалізаваць нестандартнае мерапрыемства на раённым узроўні?

Пішыце на адрас:

220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77
або kultura@tut.by, [тэлефануйце ў рэдакцыю па нумары 8-017-334-57-23](tel:+3752123345723), [абмяркуйце на facebook.com/kimpressby](https://www.facebook.com/kimpressby) і [twitter.com/kultura_by!](https://twitter.com/kultura_by)

ты. Справа, у любым выпадку, — карысная і сярод глядачоў заўжды запатрабаваная...

У мікрараёне "Беразвечча" было пабудавана шмат жылля для маладых сем'яў. І гэтая акалічнасць таксама стала адным з пунктаў праекта. Свята мікрараёна павінна аб'яднаць моладзь горада не толькі месцажыхарствам, але і творчасцю.

А свята вуліцы Язэпа Драздовіча выклікана тым, што сёлета ў ліпені мастаку, публіцысту і філосафу споўнілася б 125 гадоў. Вуліца — аднапавярховая. Гэткам жа сямейна-ўтульным аб'яцае быць і мерапрыемства. Кожны падворак прапануе падарункі на свой густ, а сцена размесціцца пасярод вуліцы пад засенню дрэў. Я асабіста жыхарам вуліцы Драздовіча зайздросчу белай зайздасцю. Як, зрэшты, і насельнікам вуліц Маскоўская і Садовая. Першая — самая старадаўняя, самая доўгая і самая шматнаселеная ў Глыбокім. На другой размешчаны дамы № 34 і № 39, дзе жывуць перасяленцы-чарнобыльцы. Значыць, маштабныя святочныя мерапрыемствы пройдуць і па названых адрасах.

культуры тлумачыць, што прапановы на ўдзел у выстаўцы атрымалі ці не ўсе ўраджэнцы райцэнтра, раскіданыя па ўсім свеце.

Ведаючы прафесіяналізм мясцовых народных майстроў (першы Дом рамёстваў на Беларусі быў створаны менавіта ў Глыбокім), прадчуваю, якімі незабыўнымі атрымаюцца і выстаўкі народнай творчасці... Карацей, Глыбокае пасля вераснёўскага Дня пісьменства тэмпаў творчай разваротлівасці губляць ніяк не жадае. Таццяна Малатоўнік такім становішчам спраў цалкам задаволена. Маўляў, крэатыўнае развіццё — гэта няспыны рух.

Хто запярэчыць? Між тым, такія арыгінальныя і непаўторныя святы нашых вёсак ператварыліся ў выніку не заўжды творчага перасэнсавання ў даволі будзённыя ды аднастайныя мерапрыемствы. Пабываеш на такіх святах у двух суседніх раёнах запар і потым доўга ўздавеш, як тыя раёны ды вёскі называюцца. Словам, творчасць і руціна — антонімы. А крэатыў — гэта штодзённае думанне.

Я.Р.

НАГАДВАЕМ!
ПРАЦЯГВАЕЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" НА ІІ КВАРТАЛ 2013 г.

Падпісныя індэксы:
індывідуальная падпіска — 63875,
ведамасная падпіска — 638752.

З тым, што Светлагорскі фестываль дзіцячай творчасці сярод ДШМ не мае аналагаў у рэспубліцы, не пагаджаецца начальнік аддзела культуры Любанскага райвыканкама Васіль Каткавец. І ён мае рацыю. А дакладней — абласны Адкрыты фестываль дзіцячай тэатральнай творчасці "Чароўны куфэрак". 28 — 30 сакавіка ён пройдзе ў дзевяты раз. У фэсце па традыцыі прымуць удзел тэатральныя калектывы ДШМ рэспублікі і замежжа... А яшчэ Васіль Каткавец доўжыць у раёне акцыю "Год земляка". 27 лютага ў Мінскай абласной бібліятэцы сабраліся творцы: літаратары, журналісты, музыканты і кампазітары, якія нарадзіліся на Любаншчыне. Узор сапраўднай творчай "экспансіі": калі сталіца не ідзе ў Любань, Любань прыходзіць у сталіцу.

А цяпер пра іншыя ўзоры актыўнага распаўсюджвання творча-эканамічнай стваральнасці.

Кармяншчына: поуны збор абрадаў

Пра мясцовы фестываль шансона пісаць не буду прыныццова. А вось аб праекце "Карагод абрадаў" — з самай добрай душой. Прыдумала яго метадыст па народнай творчасці Кацярына Якутовіч. А дырэктар Кармянскага раённага цэнтра культуры і дасугу Таццяна Вяргеенка зрабіла ўсё для таго, каб фальклорная акцыя была праведзена цягам апошніх трох гадоў максімальна маштабна і карысна.

У раёне — 15 клубных устаноў. Кожная павінна была прэзентаваць абрады, узноўленыя з дапамогай носьбітаў песенна-харэаграфічнай спадчыны менавіта сваёй мясцовасці. Пад час рэалізацыі высветлілася, што сямейна-бытавыя, каляндарныя традыцыйныя дзеі маюць процыму цікавостак, якіх проста не існуе ў іншых рэгіёнах Гомельшчыны. Да прыкладу, у вёсцы Акцяброва свята гукання вясны спаконвечна называецца "Луца", а карагод водзіцца адмысловай васьмімеркай. Дарэчы, мясцовы фальклорны гурт таксама называецца "Луца"...

Пад час рэалізацыі "Карагоду..." яго ўдзельнікі заахвочваліся матэрыяльна. Аднак галоўнае ў тым, што кожны абрад запісваўся. Цяпер у аддзеле культуры запісваецца збор амаль 30 абрадаў Кармяншчыны. Банк даных для цікаўных нашчадкаў — неацэнны.

Шклоўшчына: дапамагае пазабюджэт

У Магілёўскай вобласці падведзены вынікі леташняй дзейнасці раённых і гарадскіх аддзелаў культуры. Па памеры пазабюджэтных даходаў другое месца пасля Бабруйска занялі работнікі культуры Шклоўскага раёна. Начальнік мясцовага аддзела культуры Галіна Валозіна паведаміла, што ў выніку ака-

РЭГІЁНЫ: МАЙСТАР-КЛАС КРЭАТЫВУ

Спачатку — пра розгалас ад папярэдняга матэрыялу рубрыкі. Не спыняецца дыскусія па вызначэнні першынства ў стварэнні школ ранняга развіцця пры ДШМ. Гэтым разам у рэдакцыю "К" патэлефанавала дырэктар Дзіцячага цэнтра культуры "Расток" з Маладзечна Алена Сакалоўская. Яна распавяла, што аналагічная школа "Малышок" была заснавана ледзь не дваццаць гадоў таму. Цяпер яна перайменавана ў групу ранняга мастацкага развіцця дзяцей, якія з чатырох гадоў займаюцца па чатырох кірунках эстэтычнага выхавання...

Творчая "экспансія". А вам "слабо"?

Адзін з абрадаў Кармяншчыны "Суборная субота".

зання платных паслуг насельніцтву тут заробілі амаль 560 мільёнаў пазабюджэтных рублёў.

Менавіта за кошт гэтых сродкаў аддзел культуры здолел павялічыць паказчык папаўнення кніжных фондаў. Цяпер для гэтых мэт выкарыстоўваецца не 15 працэнтаў сродкаў ад агульнага фінансавання бібліятэк, а 17,9 працэнта. За кошт пазабюджэтных даходаў стала рэальнасцю і падліска расійскай перыёдыкі, раней недасяжнай па кошыце. Для гарадскіх устаноў і бібліятэк аграгарадкаў былі закуплены камп'ютарныя сталы.

Выснова зразумелая: каб штосьці атрымаць, абавязкова трэба штосьці ўкладзі.

Ганцавіччына: І КОЖНЫ — ТАЛЕНТ

Дырэктар Ганцавіцкага гарадскога дома культуры Ірына Гурская — генератар ідэй. Да гэтага ж падштурхоўвае і падначаленых. У выніку малады спе-

цыяліст Маргарыта Саламевіч стала ініцыятарам праекта "Я — талент". Ён быў скіраваны на выяўленне ды падтрымку пачынаючых творцаў і рэалізоўваўся цягам трох месяцаў. лепшыя з лепшых адбіраліся сярод аўдыторыі ад 12 да 30 гадоў. Са спевакамі і танцораў займаліся валанцёры-куратары (выкладчыкі, псіхологі) з Мінска, Пінска, Брэста.

Адборачныя туры ладзіліся пазтапна, у фінал трапіла некалькі дзясяткаў чалавек. Лепшай аказалася 12-гадовая сцявачка Яна Рылка, якая атрымала ад райвыканкама грашовую прэмію. Праект завяршыўся вялікім канцэртам, дзе выступілі і канкурсанты, і куратары. Гэтымі днямі фіналісты конкурсу займаюцца гастрольнай дзейнасцю ў межах раёна, рытууюцца да ўдзелу ў адборачным туры абласнога фестывалю "Рытмы маладосці".

Крэатыў па раёнах адшукваў Яўген РАГІН

Веткаўшчына: фольк-падзея

Карані — у Стаўбуне

Народны фальклорна-этнаграфічны ансамбль "Стаўбунскія вяхоркі" днямі адзначыў 30-годдзе. Свята адбылося ў новым будынку Стаўбунскага сельскага дома культуры, канцэртная зала якога ледзь умясціла ўсіх ахвотных павіншаваць артыстак.

Акрамя гасцей з Веткі і Гомеля прыехалі таксама і мінчане — лаўрэат Дзяржаўнай прэміі, прафесар кафедры этналогіі і фальклору Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Энгельс Дарашэвіч і фальклорны калектыв "Талака" гэтай жа кафедры пад кіраўніцтвам яе загадчыка Вячаслава Калацяя.

Душой "Стаўбунскіх вяхорак" і кіраўніком ансамбля ўвесь гэты час з'яўля-

ецца Святлана Парашчанка — чалавек творчы, апантаны і неаб'якавы да сваёй працы. Дзякуючы яе намаганням цягам многіх гадоў аматары традыцыйнага фальклору збіраюцца на рэпетыцыі, маладое пакаленне далучаецца да лепшых узораў каранёвага мастацтва рэгіёна.

Народны ансамбль "Стаўбунскія вяхоркі" — жаданы госьць ва ўсіх вёсках раёна ды горада Веткі. Заўсёды з поспехам прымае ўдзел у абласных, рэспубліканскіх святах і фестывалях фальклорнага мастацтва, на высокім узроўні прадстаўляе краіну за яе межамі — у Расіі і Літве. На сёння гурт з'яўляецца адным з лепшых фальклорных калектываў вобласці.

Ірына ГЛУШЭЦ,
метадыст па этнаграфіі
і фальклору
Гомельскага абласнога
цэнтра народнай творчасці

Гомельшчына: праектная дзейнасць

Даўняе мудрае выслоўе кажа: той, хто шмат чытае, — вялікі розум мае. З такой высновай згодная і Антаніна Уварава, загадчык гарадской бібліятэкі № 11 (філіял № 8 Гомельскай ЦБС).

падрабязна пісала "К". Дарэчы, ініцыятарам гэтай ідэі таксама была Антаніна Уварава. Варта падкрэсліць, што акцыя "Чытаючы аўтобус" ладзілася ў Гомелі цягам года і часцяком была прымеркавана да многіх святаў, таму вельмі спадабалася і запомнілася многім жыхарам ды гасцям абласнога цэнтра...

Бібліятэкар з імпэтам

Не сакрэт, што ў часы тэхнічнага прагрэсу, калі нават школьнікам малодшых класаў сталі даступны камп'ютар ды Інтэрнэт, бібліятэкарам неабходна пастаянна шукаць і ўдасканальваць новыя метады працы. Можна сказаць, што Сеціва стала нашым своеасаблівым канкурэнтам. Таму, улічваючы падобныя нюансы, каб зацікавіць чытачоў, трэба зрабіць працу бібліятэкі больш насычанай, разнастайнай, цікавай. І гэта не адно арганізацыя звычайнай кніжнай выставы, сустрэчы з мясцовымі пісьменнікамі, цікавымі асобамі-сучаснікамі, але і новыя формы работы.

Да прыкладу, летась у цёплыя сонечныя дні Антаніна Васільеўна арганізоўвала своеасаблівы выхад бібліятэкараў на вуліцу. У скверы і нават каля Любенскага возера супрацоўнікі разгарнулі цэлую кніжную выставу: тут можна было пачытаць беларускія газеты і часопісы, цікавую мастацкую літаратуру, пазнаёміцца з кніжнічымі навінкамі. Такая прапаганда займала добрыя вынікі: многія гамельчане надоўга пасябравалі з бібліятэкай.

Асабліва арыгінальным атрымаўся праект "Чытаючы аўтобус", пра які ўжо

Вось так плённа сёння працуе ініцыятыўная, няўрымслівая Антаніна Васільеўна Уварава. Больш за 35 гадоў аддала яна любімай бібліятэчнай справе. А за выдатную працу яна адзначана спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва ў намінацыі "Бібліятэчная справа" за 2005 год, узнагароджана юбілейным медалём, знакам "2000-годдзе хрысціянства", шматлікімі граматамі і дыпломамі...

Ганна АТРОШЧАНКА
Гомель
На здымку: Антаніна Уварава.
Фота аўтара

Старадарожчына: абласны семінар

На базе Старадарожскага раёна прайшоў абласны семінар па фальклору "Абрадавая і пазаабрадавая лірыка". У семінары прынялі ўдзел прадстаўнікі 13 раёнаў Міншчыны, сярод іх — мастацкія кіраўнікі фальклорных калектываў і метадысты. Начальнік аддзела культуры Старадарожскага райвыканкама Святлана Каролька звярнула ўвагу ўдзельнікаў на тое, як важна для работнікаў культуры абменьвацца вопытам.

На мяжы раёна гасцей вітаў народны тэатр народнай гульні "Старадарожская лясёнка" (кіраўнік — Людміла Міхалькевіч). Госьці пазмагаліся з удзельнікамі тэатра ў спрыце пад час танца "Зяец", які выконваецца на крыжы, складзеным з двух кіёў. Трэба скакаць у пэўным парадку, не збіваючыся.

У Старадарожскім раённым цэнтры культуры і адпачынку метадыст па фальклору і этнаграфіі Любоў Бірук пазнаёміла гасцей з выставай метадычнай літаратуры. Госьці паглядзелі выступленне гуртка бытавога танца і ансамбля лыжароў Язьльскага цэнтра культуры і адпачынку. Усебаковае ўвучэнне аб народнай спадчыне раёна дапамог атрымаць фільм "Зямля беларуская", у здымках якога работнікі сферы раёна ўдзельнічалі ў якасці кансультантаў, акцёраў і касцюмераў адначасова.

З выставай вырабаў народных майстроў Раённага цэнтра рамёстваў удзельнікаў семінара пазнаёміла дырэктар установы Алена Рыжанкова. На Старадарожчыне развіваюцца ткацтва, выраб традыцыйнага строя, саломкапляценне, аплікацыя саломкай, выраб лялек, вышыўка, вязанне. Госьці мелі магчымасць асабіста пазнаёміцца з народным майстрам Беларусі ткачыхай Таццянай Міхалькевіч, якая працуе ў РЦР майстрам-метадыстам.

Удзельнікі семінара наведлі Гісторыка-этнаграфічны музей, які змяшчае пакуль дзве экспазіцыйныя залы: першая прысвечана гісторыі пошты і шляхоў зносін, у другой можна пазнаёміцца з інтэр'ерамі беларускіх кузні і карчмы, атледзец сапраўдную брычку, якая і сёння на хаду. Пад час стварэння тэматыка-экспазіцыйнага планаў

Станцаваец "Зайца"

Фальклорны калектыв "Прусаўчанка".

супрацоўнікі музея прытрымліваюцца навуковага падыходу, напрыклад, выкарыстоўваюць працу І.Сербавы "Беларусь-сакуны", надрукаванай упершыню ў 1915 годзе. Сакунамі Ісак Сербав назваў некаторых палешукоў за асаблівае гаворкі, калі тыя замест "ся" ў канчатку дзеясловаў вымаўляюць "са". Варта адзначыць, што Старадарожскі раён, як і іншыя паўднёвыя

раёны Мінскай вобласці, па сваіх этнаграфічных асаблівасцях з'яўляецца пераходным ад гісторыка-этнаграфічнай зоны "Цэнтральная Беларусь" да Палесся.

У праграме семінара было і наведванне сельскіх клубных устаноў. Першым пунктам стала вёска Баранава, дзе госьці адзначылі высокі ўзровень работы фальклорных калек-

тываў "Набіліцы" і "Вяснянка", што выканалі каляндарныя і пазаабрадавыя песні. Абодвума калектывамі кіруе Вольга Мемус... А фальклорны калектыв "Прусаўчанка" з вёскі Прусы паказваў праграму "Заручыны". Алена Леанідаўна Чаркоўская, мастацкі кіраўнік "Прусаўчанкі", здолела зрабіць дзею відовішчай і, у той жа час, інтэрактыўнай: гучалі аўтэнтычныя песні, потым гасцям было прапанавана паўдзельнічаць у завяршальным этапе вясялля — дзяльбе караваю. "Набіліцы" і "Прусаўчанка" з'яўляюцца аўтэнтычнымі гуртамі, і зараз вядзецца праца па падрыхтоўцы дакументаў да надання іх стылю выканання абрадавых і пазаабрадавых песень статусу нематэрыяльнай гісторыка-культурнай каштоўнасці Рэспублікі Беларусь.

Алена ЛЯШКЕВІЧ,
вядучы метадыст
па фальклору Мінскага
абласнога цэнтра народнай
творчасці

У мінулым нумары "К" пісала пра тое, якім крытэрыям і ацэнкам павінны, на погляд грантадаўцаў, адпавядаць праекты, што накіроўваюцца ў прадстаўніцтва Арганізацыі Аб'яднаных Нацый ды Еўрапейскага саюза на Беларусі. У сённяшнім матэрыяле разгледзім гэтае пытанне з іншага боку: якія праблемы найбольш замінаюць культурным работнікам, што маюць вялікае жаданне атрымаць інвестыцыі ад міжнародных арганізацый пад свае праекты.

Я б у перакладчыкі пайшоў...

Вось, напрыклад, Мастоўскі раён Гродзенскай вобласці. Пад рэканструкцыю і рамонт Гудзевіцкага літаратурна-краязнаўчага музея мясцовага супрацоўніка атрымалі грант у памеры звыш 220 тысяч еўра ў рамках Праграмы трансгранічнага су-

Валянціна Макарава. Па яе меркаванні, выхад на супрацоўніцтва з замежнымі арганізацыямі для культурнага вобласці не такі ўжо і складаны. Так, для гэтага неабходна зрабіць вялікі аб'ём працы і, што называецца, "пакруціцца", але справа, пагадзіцеся, таго варта. Тым больш, як зазначыла Валянціна Макарава, моладзь цяпер вельмі добра арыентуецца ў замежных мовах, ёсць, як ужо згадвалася, свае настаўнікі замежных моў у мясцовых школах, таму пытанне з перакладам дакументаў — цалкам вырашальнае.

Не магу з гэтым не пагадзіцца. Да таго ж, можна і аплаціць працу таго ж настаўніка за кошт пазабюджэтных сродкаў установы, балазе грошы за такую работу пойдуць невялікія, а эффект будзе нашмат большы.

І яшчэ. Я ўжо згадваў пра тое, што больш за ўсё ў справе наладжанай праектнай дзейнасці і прыцягнення замежных грантаў культурным работнікам перашкаджае пэўная "сцігласць" і, магчыма, боязь новых шляхоў. Але ж баяцца новага для творчых і

музеі, акрамя праекта ПРААН "Міжрэчча Мажы і Морачы", зладзілі ўжо не адну творчую акцыю са сваім пастаянным партнёрам — дабрачыннай беларуска-нямецкай арганізацыяй. А гэта не толькі праекты "Жывая гісторыя маёй вёскі", "Апекуны шчасця", а і паляпшэнне матэрыяльна-тэхнічнай базы ўстаноў культуры раёна: набыццё для патрэб культурнага ноўтбука для правядзення майстар-класаў, выданне брашур, стварэнне калекцыі самаробнай лялькі, фільма пра сямейна-бытавыя абрады Капыльшчыны ды многае іншае.

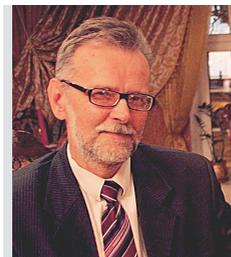
Дарэчы, аб праекце "Апекуны шчасця", пра ўдзел у семінарах на тэрыторыі Германіі ды пра тое, як і чым здзівілі немцаў капільскія музейшычыкі, чытайце ў бліжэйшых нумарах "К".

У якасці заключэння

Як бачна, усе "невываральныя" праблемы міжнародных праектаў могуць быць вырашаны без асаблівых цяжкасцей. Галоўнае, паўтараючы, — гэта жаданне саміх работнікаў сферы

Рэйтынг ідэй з Інтэрнэт-прасторы

Рэкорды і фонд крэатыўных ідэй

Сваёй версіяй пяцёркі найлепшых ідэй з Інтэрнэту падзяліўся дырэктар "Беларускага відэацэнтра", дасведчаны кінатэлепрадзюсар Юрый ІГРУША.

1. Відэарэкорд.

Не так даўно вядучы сусветны відэасэрвіс назваў самую папулярную відэаролікі мінулага года. Абсалютна прадказальна, што ў лідарах апынуўся кліп выканаўцы PSY на кампазіцыю "Gangnam Style". За паўгода інтэрнэт-ратацыі ён сабраў 971 мільён праглядаў, а гэта сусветны рэкорд! Але мяне цікавіць іншае: што ж на відэасэрвісах глядзяць беларусы? Хто б правёў такое даследаванне?

2. Фонд крэатыўных ідэй.

У Расіі на самым высокім дзяржаўным узроўні ініцыявалі стварэнне Фонду крэатыўных ідэй. Праз названую структуру дзяржава будзе адбіраць для далейшага фінансавання і прасоўвання знойдзеныя ў Сеціве ідэй. Асаблівая ўвага мае надавацца сацыяльна значным праблемам. Глобальная мэта — знайсці працоўныя месцы для крэатыўнай моладзі. Ужо цяпер гаворыцца, што падтрымку дзяржавы атрымаюць, прынамсі, суполкі ў Інтэрнэце, электронныя бібліятэкі, сайты разнастайных ініцыятыў, парталы дыстанцыйнага навучання і нават карысныя гульні. У якасці перспектыўнага развіцця адзначаецца, што кліенты падобных вэб-рэсурсаў пасля набываюць тысячы людзей па ўсім свеце. Як мяркуецца, такі фонд будзе абапірацца на інструменты дзяржаўна-прыватнага партнёрства. Мне падаецца, падобны фонд мог бы з'явіцца і на Беларусі. У нас вельмі шмат крэатыўных людзей, што здольныя генерываваць ідэй. Дык чаму б апошнія не ўрчаіліся?

3. Гільдыі неігравага кіно.

Не так даўно сустрэў у Сеціве топ-20 лепшых расійскіх дакументальных стужак па версіі тамтэйшай Гільдыі неігравага кіно. Адрознівае паралелі: беларускае неігравае кіно, не сакрэт, больш вядомае ў свеце, чым ігравае. Пра тое сведчаць шматлікія перамогі на міжнародных кінафорумах. Магчыма, ужо настала і стварэнне Гільдыі неігравага кіно ў Беларусі? Тады б мы маглі, верагодна, сказаць новае слова ў прасоўванні стужак і склаці свой топ-20 па аб'ектыўных крытэрыях.

4. Краўдфандзінг.

Амерыканскі рэжысёр і прадзюсар Гары Хаствіт зняў кінарылігю пра дэвіян за кошт грошай, атрыманых праз краўдфандзінг — шляхам "народных укладанняў". Кінематаграфіст кажа: "Практычна ў кожнай дакументальнай гісторыі ёсць свая аўдыторыя. Задача рэжысёра — устанавіць кантакт з такімі людзьмі. Відэа, Інтэрнэт — ідэальны канал сувязі". На думку Хаствіта, важна загадаць ўцягнуць публіку ў працэс, каб людзі ведалі пра здымкі, сачылі за імі, чакалі фільм. Калі мабілізаваць такую вэб-супольнасць, можна знайсці фінансаванне, месцы для паказу, новыя ідэй, урэшце. Вось і мінскі Фестываль кароткаметражнага кіно "Cinema Perpetuum Mobile" пайшоў менавіта такім шляхам. Ды і пра камп'ютарную гульні "Легенды Эйсенвальда" ўсе чулі неаднойчы. Мяркую, падобныя формы варта скарыстоўваць і ў іншых галінах культурнай сферы.

5. Акварыум.

Так-так, магла б атрымацца найцікавейшая атракцыя. Падобны ёсць у адным з гатэляў Берліна: вышыня — 25 метраў, вонкавы дыяметр — 11. У нас, на жаль, няма ніводнага такога акварыума. А мне падаецца, што такі аб'ект карыстаўся б не абываючай папулярнасцю як у беларусаў, так і ў замежных турыстаў. Толькі ў Нацыянальным парку "Прыпяцкі" — 37 відаў рыб, 11 — амфібіяў, 7 — рэптылій. А наша Чырвоная кніга ўключае 10 відаў рыб, што знікаюць...

Паважаныя чытачы! Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах сённяшняга нумара. **Пішыце** на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77 або на электронную скрыню kultura@tut.by, **тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, **абмяркуйце** тэму на www.facebook.com/kimpressby, www.twitter.com/kultura_by/

Жураўлі на Палессе (пры)ляццяць?

Частка 2

Міжнародныя праекты: погляд работнікаў культуры

працоўніцтва ЕС "Польшча — Беларусь — Украіна". Праект "Вандроўка ў этнаказку" прадугледжвае рамонт чатырох музейных залаў, а таксама добраўпарадкаванне прылеглай тэрыторыі. "К" пра гэты факт ужо згадала. І, на думку начальніка мясцовага аддзела культуры Сяргея Дзэйкалы, асноўных пытанняў пад час падрыхтоўкі дадзенага праекта ўзнікала некалькі. Першае з іх, па яго словах, — арганізацыйнае, а другое вымагае патрэбы ў перакладчыках. Бо для таго, каб падаць заяўку на грант, трэба, як вядома, падрыхтаваць шматлікія дакументы, зрабіць пераклады тэкстаў з замежнай мовы, узгадніць усе нюансы з кіраўнікамі праекта ды вырашыць яшчэ цэлы тузін пытанняў...

Тое, што гэтыя два пытанні для культурнага работнікаў — сапраўды асноўныя, пераканаўся, патэлефанаваўшы ў шэраг іншых раёнаў Беларусі. Напрыклад, начальнік аддзела культуры Брагінскага райвыканкама Ліна Пятніцкая распавяла, што першапачатковыя кантакты з французскай дабрачыннай міжнароднай арганізацыяй былі для яе вельмі складанымі. І за тое, што перамовы прайшлі паспяхова, варта падзякаваць менавіта перакладчыку, але не свайму, а таму, які прыехаў разам з французамі...

Аднак нельга сказаць, што "перакладчыцкае" пытанне вельмі замінае ў прасоўванні і рэалізацыі міжнародных праектаў. Так, на думку дырэктара Капыльскага гісторыка-краязнаўчага музея Валянціны Шураковай, з моўнай праблемай справіцца цалкам магчыма. Па-першае, варта запрасіць, што называецца, "па-сяброўску", у аддзел культуры настаўніка англійскай мовы з мясцовай школы, які дапаможа ў напісанні заяўкі на грант. Таксама можна скарыстацца тымі магчымасцямі, што прадастаўляюць найноўшыя тэхналогіі, і праз Інтэрнэт, дзе шмат адпаведных сайтаў, перакласці той або іншы дакумент. У крайнім выпадку, можна звярнуцца ў тое ж прадстаўніцтва міжнароднай арганізацыі па кансультацыйную дапамогу...

Карацей кажучы, шляхі тут могуць быць розныя, але галоўнае — імкнуцца да выніку ды, як кажа Валянціна Шуракова, не баяцца перашкод. І тады поспех не прымусяць сябе чакаць.

З гэтай думкай згодная і начальнік аддзела ўстаноў культуры і мастацтва ўпраўлення культуры Мінскага аблвыканкама

крэатыўных людзей, якімі, на мой погляд, з'яўляецца пераважна большасць супрацоўнікаў раённых аддзелаў культуры, зусім не да твару. Тым больш, калі ў выніку можна атрымаць пад свой праект рэальныя і вельмі значныя дадатковыя фінансавыя сродкі. Дзеля гэтага "важкага" стымулу, пагадзіцеся, можна і нават неабходна "пакруціцца" не раз і не два.

Арганізацыйны лікбез

Наступная праблема, пра якую ўжо згадваў, — арганізацыйнае пытанне. Шмат часу займае падрыхтоўка неабходных дакументаў, удакладненне ды перапісанне матэрыялаў, апісанне перспектыўнага праекта і гэтак далей. Пра падобную праблему казаў мне і кіраўнік сферы культуры Пружанскага раёна Канстанцін Панімаш. А, напрыклад, той жа Сяргей Дзэйкала пад час размовы адзначыў, што наўрад ці Мастоўскі раён змог бы правесці ўсю падрыхтоўчую працу па атрыманні гранта, каб не кансультацыйная ды арганізацыйная падтрымка супрацоўнікаў Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы, а ў прыватнасці — кіраўніцтва турыстычнага цэнтра, які дзейнічае пры гэтай установе.

У іншых абласцях падобнымі каардынуючымі цэнтрамі з'яўляюцца, у пераважнай большасці, абласныя ўпраўленні культуры. Напрыклад, як распавяла "К" намеснік начальніка ўпраўлення культуры Гомельскага аблвыканкама Вольга Антоненка, у рэгіёне пастаянна ладзяцца семінары па праектнай дзейнасці і аказваецца кансультацыйная дапамога тым раёнам, якія жадаюць паўдзельнічаць у падобных міжнародных праектах... Натуральна, падобны арганізацыйны "лікбез" праводзяць для культурнага работнікаў і ў іншых абласцях Беларусі...

Яшчэ адно выйсце — асабістыя кантакты. Менавіта ад іх залежыць, наколькі хутка і якасна будуць апрацаваны ўсе неабходныя дакументы да грантаў. Па словах начальніка аддзела культуры Кобрынскага райвыканкама Надзеі Жук, падобныя сустрэчы настолькі дапамагаюць у вырашэнні ўсіх арганізацыйных пытанняў, што цяпер мясцовыя культурна-работнікі ладзяць шэраг міжнародных праектаў, завязаных на старых кантактах. І, натуральна, пастаянна працуюць на перспектыву ды развіццё падобнага супрацоўніцтва.

Моц і ўплыў гэтых "старых" сувязей пацвердзілі і практыкі з іншых рэгіёнаў. Напрыклад, у Капыльскім гісторыка-краязнаўчым

паўдзельнічаць у падобных міжнародных акцыях, іх прага змяніць нешта ў сваёй дзейнасці, імкненне выйсці за рамкі шараговага і будзённага, адшукаць новыя цікавыя формы работы. Без гэтага пошуку інавацый ніякія гранты ды спонсары не дапамогуць.

Важна адзначыць і вось яшчэ што. Даволі часта тыя аддзелы культуры, якія ўжо прымалі ўдзел у тых або іншых міжнародных праектах, працягваюць сваю дзейнасць у гэтым кірунку і надалей. Балазе каштоўны вопыт у іх ужо маецца. Так, у Мастоўскім раёне сёлета падалі заяўку на правядзенне міжнароднага "Фестывалю дзвюх рэк", а на Капыльшчыне распрацоўваюць яшчэ цэлы тузін адметных праектаў, якія, цалкам магчыма, у хуткім часе зацікавяць не аднаго замежнага інвестара... Дык хто перашкаджае супрацоўнікам аддзелаў культуры з іншых рэгіёнаў Беларусі выкарыстаць вопыт сваіх калегаў, звярнуцца па кансультацыю ў абласныя ўпраўленні культуры, самастойна завязаць асабістыя стасункі праз запрашэнне замежных гасцей на той або іншы раённы фестываль ці свята? Падаецца, ніхто. Было б жаданне ды крыху ініцыятывы.

І апошняе. На выніковай калегіі Міністэрства культуры Беларусі кіраўнік ведамства Барыс Святлоў падкрэсліў, што ў сувязі з даручэннем Прэзідэнта краіны ў 2013 годзе Мінікультуры сумесна з падпарадкаванымі арганізацыямі неабходна забяспечыць далейшую аптымізацыю выдаткаў з рэспубліканскага бюджэта на рэстаўрацыю і рэканструкцыю гісторыка-культурных каштоўнасцей, правядзенне культурных мерапрыемстваў, а таксама павелічэнне аб'ёмаў пазабюджэтных сродкаў, што накіроўваюцца на названыя мэты. Да таго ж, як адзначыў міністр, у бягучым годзе супрацоўнікам сферы неабходна прадоўжыць сістэмную работу, скіраваную на павелічэнне пазабюджэтных даходаў ды прыцягненне спонсарскай дапамогі.

Натуральна, удзел у міжнародных праектах ды замежныя гранты — гэта і ёсць тая дадатковая фінансавая крыніца для паляпшэння матэрыяльна-тэхнічнай базы ўстаноў культуры, тыя інвестыцыі, якія неабходны кожнаму раёну Беларусі. Таму развіццё праектнай дзейнасці ды супрацоўніцтва з міжнароднымі арганізацыямі набывае цяпер яшчэ большае значэнне для кожнага раёна Беларусі. Дык давайце ж працаваць у дадзеным кірунку! А "К" абавязкова будзе паведамляць пра ўсе адметныя знаходкі ў гэтай сферы на сваіх старонках.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Здавалася б, тыя фота бачылі ўжо неаднойчы: бруканка старога Віцебска, купалы храмаў і гэты незабыўны ландшафт Дзвіны... Але ж калі трымаеш у руках больш чым стогадовыя фатаграфічныя рарытэты Юркоўскага — уражанні, сапраўды, незабыўныя.

— Па шчырасці, біяграфія Сігізмунда Юркоўскага па-ранейшаму ўтрымлівае шмат загадак, — распавядае галоўны захавальнік фондаў

"Смаленскі рынак"
(друкуецца ўпершыню).

Каміла Жазэфіна Палькоўскай, сястра жонкі С.Юркоўскага
(друкуецца ўпершыню).

Фатаграфічная калекцыя Віцебскага абласнога краязнаўчага музея складаецца з больш чым 23 000 дакументаў. Гэта фатаграфіі самай рознай тэматыкі, у тым ліку дарэвалюцыйнага Віцебска і Віцебскага краю, ваеннага і пасляваеннага перыядаў ХХ стагоддзя. Але перлінай збору, без сумневу, можна лічыць 32 здымкі славутага майстра Сігізмунда Юркоўскага. Фотамайстар, вынаходнік шторна-шчыліннага затвора, член фатаграфічнага аддзела Рускага тэхнічнага таварыства, ён захаваў на сваіх адбітках горад над Дзвіной напрыканцы ХІХ стагоддзя — ажыўленым, узнёслым, сапраўды губерньскім, адметным, нібыта разумеючы, што Віцебск аднойчы зменіцца назавжды і такім, як раней, ніколі ўжо не будзе...

гуртаваліся яе прыхільнікі, і не дзіва, што падобны гурток, членам якога з'яўляўся Юркоўскі, ды не толькі ён, існаваў і ў Віцебску. Зарабіць фатаграфіяй, праўда, удавалася не ўсім — у 1860—70-я гг. фотаатэлье ў сярднім "вытрымлівалі" два-тры гады, — але рост цікавасці да фатаграфіі як да асобнай практыкі, якая пачала знаходзіць новыя спосабы свайго выкарыстання, быў навідавоку.

І тут мы падыходзім да яшчэ аднаго, найцікавейшага, факта ў біяграфіі беларускага фатографа — ягонага вынаходніцтва прататыпа сучаснага шторна-шчыліннага затвора. Паглыбіўшыся ў фотасправу,

б мы стары Віцебск так падрэзана і, разам з тым, такім жывым. Бо галоўнае адрозненне работ Юркоўскага ад твораў яго тагачасных калегаў — гэта ўвага да дэталей і, адначасова, здольнасць паказаць паўсядзённае жыццё горада: не пустыя вуліцы і застылыя будынкі — хоць, несумненна, у яго аб'ектыў трапляюць знакі пачатковага пабудовы горада, — а кірмаш з яго гаманлівым натоўпам, ажыўлены пляц з рамзнікамі і гараджанамі, якія кудысьці спяшаюцца, ды нават вулачку з сабакам, што спыніўся насупраць нейкага вусатага спадара ў кацялку... Абаяннае фотаздымкаў Сігізмунда Юркоўска-

Сігізмунд Юркоўскі (друкуецца ўпершыню).

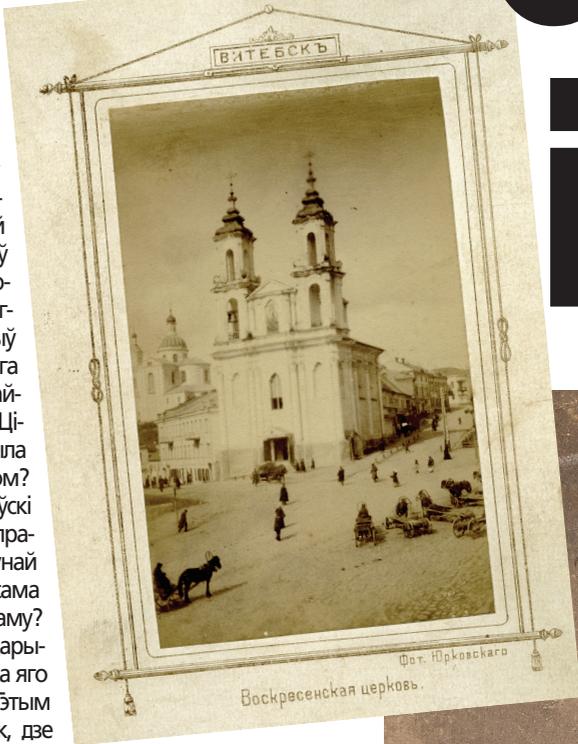
Сяляві і Віцебск

Спадчына
Сігізмунда Юркоўскага

Віцебскага абласнога краязнаўчага музея Вольга Давідоўская. — У Санкт-Пецярбургу ён вучыўся ў Медыка-хірургічнай акадэміі, але спыніў вучобу і пераключыўся на фатаграфію. Нават быў вучнем знакамітага пецярбургскага майстра А.Дэньера. Цікава, што паслужыла да гэтага штуршок? Пэўны час Юркоўскі жыў у Магілёве, працуючы на дзяржаўнай службе. Мы таксама можам спытаць: чаму? І што ж потым здарылася, што прымусіла яго зноў пераехаць? Гэтым разам — у Віцебск, дзе Юркоўскі і раскрываецца як таленавіты майстар і актыўны падзвіжнік фатаграфіі. Магчыма, і сам горад прыцягнуў гэтую постаць?

Як бы там ні было, але, набыўшы ў 1867 годзе ўласнае фотаатэлье на вуліцы Замкавай, Сігізмунд Антонавіч з цягам часу становіцца адным з самых папулярных фотамайстроў. Да яго ідуць, як кажуць, і простыя гараджане, і цвет грамадства. Да прыкладу, вядома, што кліентам Юркоўскага быў славуці архітэктар Ціхан Кібардзін, які ў тыя часы ствараў аблічча цэнтра Віцебска. Таксама майстар быў знаёмы і з Ілём Рэпіным: бываў у знакамітага жывапісца ў яго маёнтку Здраўнёва, зрабіў там некалькі партрэтаў мастака.

Юркоўскі не толькі імкнуўся быць майстрам ва ўласна мастацтве вырабу фатаграфіі, але і аддаваў належнае, пачаснаму кажучы, дызайну

"Уваскрэсенская
царква".

сваіх работ, адзначае Вольга Давідоўская. Тут ужо гаворка ідзе амаль пра стварэнне фірмовага знака: паспарту, што атачалі яго фатаграфіі, былі аздоблены графічнай выявай рамкі, нібыта падвешанай на цвік. Гэтая "няхітрая", але прыемная візуальная дэталё вылучала такі работы Юркоўскага сярод іншых твораў віцебскіх фотамайстроў.

У цэлым, фатаграфічнае жыццё губернскага Віцебска ў тыя часы нельга назваць аднастайным. Па ўсёй Расійскай імперыі ствараліся адмысловыя аб'яднанні, таварыствы, вакол фатаграфіі

Дзеці С.Юркоўскага Эдмунд і Вікторыя (друкуецца ўпершыню).

Юркоўскі вырашыў удасканаліць тагачасную фотатэхніку. Яго новы механізм дазволіў, па сутнасці, рабіць фотамайстрам імгненныя здымкі, не страчваючы ў якасці. І гэта аказаўся сапраўды значны крок для тых часоў.

Вынаходніцтва Юркоўскага, несумненна, выклікала цікавасць — ён быў фігурай аўтарытэтай, — і затвор прадэманстравалі ў Маскоўскім політэхнічным музеі і на З'ездзе Рускага тэхнічнага таварыства ў 1882 годзе. Далейшыя ўдасканаленні свайго механізма Сігізмунд Юркоўскі ўжо падрэзана апісаў у Санкт-Пецярбургскім часопісе "Фатограф-аматар". Відавочнае прызнанне, тым не менш, не прывяло да прамысловага выпуску механізмаў у Расіі. І, не дачакаўшыся станоўчага адказу ад сваіх, Юркоўскі пагаджаецца на выпуск фотаапаратаў (з тым самым удасканаленнем) спачатку ў Германіі, а потым — у Англіі. Ся ляві: фотаапарат з затворам Юркоўскага першай у свет выпусціла нямецкая фірма "Геры", а затым англійская — "Торнтон-Пікара".

Ды ўсё ж... Ад славуці майстра і нам дасталася ўнікальная спадчына — яго здымкі. Не ўдалося б Сігізмунду Юркоўскаму зрабіць сваё вынаходніцтва — не ўбачылі

га — ва ўменні аўтара быць не толькі сузральнікам, але і часткай таго, што ён фатаграфуе, шчырае захапленне адметным абліччам Віцебска. Менавіта таму, мне падаецца, гэтага творцу, які родам з Украіны, а атрымаў адукацыю ў Расіі, мы ўсё ж прылічваем да аўтараў беларускай фатаграфіі.

І напрыканцы яшчэ адна маленькая сенсацыя. Летась у Віцебскі абласны краязнаўчы музей прыйшоў ліст з Расіі ад сваякоў славуці майстра. Марына Праўдалюбава, якая з'яўляецца спадкаемцай сястры жонкі Сігізмунда Юркоўскага — Камілы Жазэфіны Палькоўскай, прыстала ва ўстанову здымкі з выявамі фатографа, ягоных дзяцей, той самай сястры жонкі з просьбай пацвердзіць іх ідэнтычнасць. "І мы з вялікай радасцю пазналі ў тым самым барадатым мужчыну славуці Юркоўскага! — распавядае Вольга Давідоўская. — Цяпер фонды нашай установы, вядома ж, з дазволу Марыны Праўдалюбавай, папоўніліся партрэтамі як самога фатографа, так і яго сваякоў..."

Гэтыя рарытэты супрацоўнікі музея ласкава прадаставілі для публікацыі нашаму выданню.

**Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ,
наш спецыяльны
карэспандэнт
Мінск — Віцебск — Мінск**

P.S. У бягучым годзе музей плануе выпусціць у свет новае выданне паштовак з выявамі Віцебска С.Юркоўскага, якое папоўніцца раней не публікаванымі твораў майстра. А ў кастрычніку мае адбыцца фотафестываль імя С.Юркоўскага з удзелам сучасных аўтараў.

Леў Зевін. "Кубізм (Аўтапартрэт)". 1920 г.

Звесткі пра гэтага вельмі таленавітага мастака-віцебчанина Льва Зевіна ў літаратуры і сродках масавай інфармацыі надзвычай скупыя. Нават у час мерапрыемстваў, прысвечаных 80-годдзю Віцебскай мастацкай школы, ягонае імя засталася зусім незаўважаным. Няма яго твораў ні ў віцебскіх музеях, ні ў мінскіх. У пастаяннай экспазіцыі Нацыянальнага мастацкага ёсць, праўда, "Партрэт невядомага. Леў Зевін (?)", напісаны настаўнікам Юдаем Пэнам у 1917-м. Але наўрад ці мог так даросла выглядаць тады 14-гадовы мастак-пачатковец. Хаця ў вонкавым выглядзе штосьці падобнае на больш познія фатаграфіі Зевіна можна знайсці. Нешта пра яго жыццё ды творчасць ёсць у кнізе Г.Казоўскага "Мастакі Віцебска. Іегуда Пэн і яго вучні", у некаторых кароткіх нарысах ды накідах сучаснікаў Зевіна (А.Рома, К.Малевіча, Б.Рыбчанкова, С.Міндліна, Н.Эфраса), у нешматлікіх артыкулах сённяшніх мастацтвазнаўцаў (А.Шацкіх, І.Халадавай, Д.Барысава ды іншых), кароткіх успамінах тых, хто яго ведаў, у тым ліку пляменніка мастака — М.Жысліна. Захаваліся ўспаміны таго ж А.Рома, якія знаходзяцца ў маскоўскім сямейным архіве Маі Сакаловай, пляменніцы жонкі А.Рома — Алены Нагаеўскай. Мастацтвазнаўца Абрам Георгіевіч Ром — актыўны ўдзельнік усіх мастацкіх працэсаў, якія адбываліся ў Віцебску ў 10 — 20-я гады мінулага стагоддзя, адзін з заснавальнікаў Народнага мастацкага вучылішча і так званага Віцебскага музея сучаснага мастацтва...

"Ні пятлічкі, ні лычкі з гімнасцёркі маёй..."

Няскончаная аповесць пра мастака з Віцебска

...Калі пачалася Вялікая Айчынная вайна, 37-гадовы Леў Зевін не стаў шукаць бяспечнага прыстанку ў тыле, а амаль адразу ж, 7 ліпеня 1941-га, пайшоў у ваенкамат, каб запісацца добраахвотнікам у Чырвоную Армію (па іншай версіі — у апалчэнне). Разам з ім быў і яго блізкі сябра — зямляк з Гомеля, мастак Леў Аронаў (1909 — 1972 гг.). Абодва яны і адбылі на месца службы пад Ржэў. Але там Аронаў хутка цяжка захварэў на язву страўніка. Зевін пераканаў палкавое начальства, што трэба адправіць таго ў шпіталь, і Аронава накіравалі спачатку ў маскоўскую бальніцу, потым — на Урал, у эвакуацыю. А што да самога Льва Зевіна, то яму не пашанцавала. Сляды яго губляюцца напрыканцы 1941-га, калі ён ці то пад Ржэвам, ці то пад Вязьмай абараняў падыходы да Масквы. Ёсць версія, што ён прапаў без вестак у пачатку вясны 1942 года. Цалкам можа быць.

"Я добра памятаю дзядзьку, — успамінае Міхаіл Жыслін, — але — урыўкамі, асобнымі эпізодамі. У яго быў прыемны голас, ён хораша спяваў, і я нават памятаю, што менавіта спяваў. Ён быў іскрамётным, артыстычным, вясёлым і добрым. У яго было шмат сяброў, якія яго шчыра любілі. Многія з іх, як і ён, загінулі, а тыя, хто засталіся, паспелі падзяліцца ўспамінамі. Мне помніцца апошняя з ім сустрэча. Курскі вакзал. Ля перона — эшалон з цялячых вагонаў. У адным мы — бабуля, дзядуля, мама, дзве яе сястры — Ханна і Фрыда, — я і Жэнька, сын Лёвы і Фрыды — мой стрыечны брат. Мае адбыцца эвакуацыя. Сядзім на цюках, клунках і чамаданах. Чакаем адпраўлення. Дзверы цяплюшкі пакуль што прачынены. У светлы квадрат праёма бачны перон. І раптам з'яўляецца Лёва. Нарэшце ён нас знайшоў. Але яго час заканчваецца. Трэба развітвацца. Неўзабаве дзверы зачыняюць на засаўку. Паехалі..."

Так, паехалі на Ржэў... Пішу гэта, і раптам успомніў пранізлівыя радкі бессмяротнага верша Аляксандра Твардоўскага "Я убит подо Ржевом", надрукаванага адразу ж пасля вайны: "Я

убит подо Ржевом, / В безымянном болоте, / В пятой роте, на левом, / При жестоком налете... // Фронт горел, не стихая, / Как на теле рубец. / Я убит и не знаю, / Наш ли Ржев наконец? / Я не слышал разрыва, / Я не видел той вспышки, / Точно в пропасть с обрыва - / И ни дна ни крыши. / И во всем этом мире, / До конца его дней, / Ни петлилки, ни лычки / С гимнастерки моей..."

Невядома, як і дзе загінуў Леў Зевін. Можа, пад Клемяціна або пад Сычоўкай, пад Дуніна ці Аленіна, а можа, у Манчалаўскіх лясах — усё каля Ржэва, дзе палягла 369-я стралковая дывізія, у якой ён, па некаторых звестках, пачынаў служыць? Хто ведае... Затое ўжо зараз вядома, што Ржэўская бітва 1941 — 1943 гг. была, бадай, адной з самых кровапралітных за ўсю гісторыю той вайны. І яна ж найбольш замоўчвалася гісторыкамі. Яно і не дзіва, бо давялося б абвінавачваць у трагедыі глаўкама І.Сталіна, а таксама будучага "маршала Перамогі", тады камандуючага Заходнім

Л.Зевін. Пейзаж. 1939 г.

фронтам, генерала арміі Г.Жукава і камандуючага Калінінскім фронтам, генерал-палкоўніка І.Конева. Страшна падумаць, але ў тых 15-месячных баях загінула больш за 2 мільёны савецкіх салдат, афіцэраў, а таксама мірных жыхароў Ржэўшчыны! Праўда, Ржэў так і не быў узяты немцамі. Сёння на тэрыторыі горада і раёна знаходзіцца больш як сорок брацкіх магіл загінулых савецкіх байцоў і камандзіраў. А яшчэ со-

Л.Зевін. Віцебск. 1921 г.

пісаў так: "Са шчымлівым пацуцём разглядаеш яе... Што з новым, светлым, прасторным будынкам, дзе, мабыць, лёгка і добра працавалася? Што з гэтымі цудоўнымі, крыху заўзятая-кплівымі, але разважлівымі дзяўчынамі? Тут прайшла жалезная крывавая пяць гітлерызму. Руіны і засмучаныя цэнты, якія заклікаюць да помсты... Які лёс ні спасціг бы аўтара гэтай карціны, што ўстаў у шэраг мсціўцаў, хай недаказаў ён многае і занадта рана перарваўся ягоны творчы шлях, вынікі гэтага нядоўгага жыцця — прыгожыя..."

Віцебск — яго радзіма. Тут, у сям'і небагатага рамесніка, 6 снежня 1903-га, Леў і з'явіўся на белы свет. Вучыўся ў школе, а ў 14 гадоў бацька, пабачыўшы цягу сына да малявання, адвёў яго ў мастацкую студыю Юдаля Пэна. У 15 — Леў апынуўся ў Народнай мастацкай школе Марка Шагала — гэта, значыць, 1918-ы. Дарэчы, раннія малюнкi і акварэлі Зевіна былі створаны якраз пад уплывам Шагала. Восенню ён ужо лічыўся мастаком-выканаў-

цам падкамісіі Губнародадукацыі па ўпрыгожанні Віцебска да першай гадавіны Кастрычніка пад кіраўніцтвам таго ж Шагала. Ну а калі з'явіўся новы "месія" — Казімір Малевіч, з лістапада 1920 года юны Зевін уліўся ў кагорту унавісаўцаў: тады ультрановае вучэнне Малевіча з яго супрэматызмам стала яму бліжэй за візіянера Шагала, хаця Марк Захаравіч лічыў яго адным з лепшых сваіх вучняў.

У архіве Малевіча ў Амстэрдаме (інв. № 32. Запіс-ідыягноз) захаваліся накіды яго рукапісу пра Зевіна ў "Запісной кніжцы III 1924" (2 старонкі, чарнілы), прысвечанай аналізу творчага развіцця Льва Зевіна з пункта гледжання канцэпцыі аўтара "Чорнага квадрата" адносна дадатковага элемента ў жывапісе. Вось гэтыя, трохі мудрагелістыя, накіды: "Леў Якаўлевіч Зевін быў: 1) На выпрабаванні кірунку. 3 18 года працаваў у Шагала. Свае работы жывапісныя праводзіў пад уплывам Пікаса. Кубізм. Шагала не аказваў уплыву. 2) З Сезанізмам не быў знаёмы. Кубістычнае з'яўленне прайшло, хутчэй, Сезанайскім характарам, і ён быў захоплены ім. 3) 19-ы год. Перайшоў працаваць да мяне і працаваў два гады. Са з'яўленнем майго метаду Зевін быў прымушаны працягваць пазнаванне Кубізму, і гэта было яго лагічным рашэннем. 4) Пра ... (напісана неразборліва. — Б.К.) 1-й стадыі Кубізму быў жывапісны перыяд, але калі перайшоў у другую стадыю, ён адчуў чыста графічны акалічнасці. І гэта можна было лічыць за прычыну, якая стварала затор для жывапіснага развіцця. Адбыўся працэс разважання, тэарэтычны аналіз. Зевін пайшоў у майстэрню Сезанайскую, але хутка перайшоў у Кубістычную і прадоўжыў работу ў больш чыстым выглядзе ўспрымання сістэмы. Але праз некаторы перыяд унутраная барацьба з жывапісным... Калі ён рабіў малюнкi, то гэта было як бы арганічна. Аднак калі ўзніклі фарбы жывапісу, то сустрэліся цяжкасці ў выяўленні гэтых форм жывапісу. Пасля гэтага было рашэнне Зевіна вярнуцца да жывапісу, і, канешне ж, прынцып Сезана быў асновай усёй дзейнасці яго настаўніка Фалька..."

Сапраўды, калі ў Віцебскі мастацка-практычны інстытут прыйшоў Роберт Фальк, ён аказаў на маладога жывапісца такі ўплыў, што і Малевіч са сваім супрэматызмам адышоў на другі план. Аднак гэта будзе потым...

Упершыню імя Зевіна сустракаецца ў друку летам 1919 года ў артыкуле "Школьны музей" ("Известия Вит. губ. Совета крест., раб., красноарм. и батрацк. деп.", № 149, 8 ліпеня, ст. 4) у пераліку вучняў Віцебскага народнага мастацкага вучылішча побач з Чашнікам, Бескіным, Кіновічам, Папрадухінай, Выдрэвічам і Удрэ, лепшыя работы якіх былі прыняты ў школьны музей з 1-й справаздачнай выстаўкі вучняў. Пра тое ж было сказана і ў газеце "Витебский листок" (1919 г., № 1266, 8 ліпеня). А праз паўгода ў артыкуле "Мастацкая выстаўка" ("Известия", 1920 г., № 36, 17 лютага) гаварылася, што на 2-й справаздачнай выстаўцы "чаляднікі Віцебскіх свабодных дзяржаўных мастацкіх майстэрняў" Зевін, Кунін, Юдовін, Юдзін, Валхонскі, Зельдзін, Хідэкель, Кабішчэр, Чашнік былі прэміраваны за лепшыя творы...

(Працяг будзе.)
Барыс КРЭПАК

ШТОТЫДНЕВАЯ ГРАМАДСКА — АСВЕТНИЦКАЯ ГАЗЕТА
 Выдаецца з кастрычніка 1991 года
 Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь
 Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ
Рэдакцыйная калегія:
 Лілія АНАНІЧ, Уладзімір АРЛОЎ, Міхаіл БАРАЗНА, Уладзімір ГІЛЕП, Ірына ДРЫГА, Аляксей ДУДАРАЎ, Кацярына ДУЛАВА, Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ, Міхаіл КАЗІНЕЦ, Віктар КУРАШ, Барыс СВЯТЛОЎ, Святлана СУХАВЕЙ, Міхаіл ФІНБЕРГ, Леанід ШЧАМЯЛЁЎ, Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя:
 Марына САМОНЧАНКА (адказны сакратар).

Рэдактары аддзелаў:
 Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Тацяна КОМАНОВА, Барыс КРЭПАК, Яўген РАГІН, Ілья СВІРЫН.
Спецкарэспандэнты:
 Пётр ВАСІЛЕЎСКІ Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.
Загадчык аддзела фоталістаграфіі —
 Юрый ІВАНОЎ

Карэктар —
 Інга ЗЕЛЬГІС
Мастацкі рэдактар —
 Наталля ОВАД
Адрас рэдакцыі:
 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77.
 Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх.
Тэлефоны:
 (017) 290 22 50, (017) 286 07 97, (017) 334 57 23
Тэлефон/факс:
 (017) 334 57 41
Рэкламны адрас:
 тэл. (017) 334 57 41
 www.kimpress.by
 E-mail: kultura@tut.by

Аўтарскія рукапісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.
 Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.
 Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі.
 Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. Матэрыял на правах рэкламы.

"Культура", 2013.
 Індэкс 63875, 638752
 Наклад 7413
 28.02.2013 у 18.30
 Замова 1067
 Дзяржаўнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларусь Дом друку".
 ЛП № 02330/0494179 ад 03.04.2009.
 пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Выдавец —
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Культура і мастацтва"
 Ліцэнзія на выдавецкую дзейнасць
 ЛВ №02330/0003879 ад 17 красавіка 2009 г.

Дырэктар —
ПРЫКО Алег Васільевіч
Першы намеснік дырэктара —
КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна
Намеснік дырэктара па маркетынгу —
СІДАРЭНКА Антон Васільевіч

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77.
 Тэл.: (017) 290 22 50 (прыёмная).
Бухгалтэрыя:
 тэл.: (017) 334 57 35

МУЗЕІ НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
 Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:
 ■ Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.
 ■ Мастацтва Беларусі XIX — пач. XX стст.
 ■ Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.
 ■ Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.
 ■ Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
Выстаўкі:
 ■ Выстаўка твораў каліграфіі сучаснага мастака Кітайскай народнай Рэспублікі Лі Цзо "Знакі, накрэсленыя на нябёсах".
 ■ Выстаўка адной карціны Адама Шэмеша "Партрэт Людвіка Кандратовіча (Уладзіслава Сыракомлі). 1854" (Са збору Літоўскага мастацкага музея)
 ■ "Польская кераміка XVIII — XX стст. з фондаў Верхнесілезскага музея з Бытома".
 ■ "Мастак і час" (да 90-годдзя Л.Шчамялёва).

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:
МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX СТ."
 г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
 Тэл.: 327 87 96.
 ■ Пастаянныя экспазіцыі: "Парадныя залы", "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча", "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.". ■ "Цярноўнік крэсаў". ■ "Аўтапартрэт" Валенція Ваньковіча.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ
 Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 68.
 ■ Пастаянная экспазіцыя.
 ■ Выстаўка А.Вярбіцкага. "Сучаснасць. Былое. Майстар".

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНЦКАГА-БІРУЛІ Ў Г. МАГІЛЁВЕ
 г. Магілёў, вул. Ленінская, 37.
 Тэл.: (8-0222) 22 48 87.
 ■ Экспазіцыя "Культура 1-й пал. XIX ст.". ■ "Вясельныя традыцыі Усходу. Японія. Індыя. Карэя".

МУЗЕЙ
 г. Мінск, вул. Маркса, 12.
 Тэл.: 327 43 22.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
 г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
 Тэл./факс: 334 11 56.
 ■ 1 — "Вяселле Фігара" В.А. Моцарта.
 ■ 2 — "Серэнада" П.Чайкоўскага.
 ■ "Кармэн-сюіта" Ж.Бізе — Р.Шчадрына.
 ■ "Пра ўсход і пра каханне" (канцэрт лаўрэата міжнароднага конкурсу Алены Сало).
 ■ 3 — "Віні-Пух і ўсе, усе, усе..." В.Пятровай.
 ■ "Травіята" Дж. Вердзі.
 ■ 5 — "Серэнада" П.Чайкоўскага.
 ■ "Кармэн-сюіта" Ж.Бізе — Р.Шчадрына.
 ■ 6 — Святочны канцэрт.
 ■ 7, 9 — "Папялушка" С.Пракоф'ева.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ТЭАТР ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ
 г. Мінск, вул. Энгельса, 7.
 Тэл./факс: 227 60 81.

Экспазіцыі:
 ■ "Старажытная Беларусь".
 ■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
 ■ "Водбіскі ваеннай славы".
 ■ "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пач. XX стст.". ■ "Вайна 1812 г. у гісторыі Мінска".
Выстаўкі:
 ■ Выстаўка "Маляўнічае гістарычнае Палессе" (сумесны праект Нацыянальнага гістарычнага музея і Беларускага саюза мастакоў).
Дом-музей І З'езда РСДРП
 г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.
 ■ Выстаўка плаката "Назаўжды".

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"
 г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
 Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.
 ■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
 ■ "Мір стары — Мір новы" (фотавыстаўка).
 ■ "Таварыства перасоўных мастацкіх выставак. XXI стагоддзе (Санкт-Пецярбург)".
 ■ "Рэмінісцэнцыя" (выстаўка Ю.Каралевіча).

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА
 г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
 Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі:
 ■ "Шляхам Янкі Купалы да Якуба Коласа".
 ■ "Якуб Колас — народны паэт Беларусі".
Выстаўкі:
 ■ Да міжнароднага дня роднай мовы "Выданны творы Якуба Коласа на мовах свету".
 ■ "Мае дарогі сябры" (да 120-годдзя з дня нараджэння Максіма Гарэцкага).

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ
 г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.
 ■ Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праглядам

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ТЭАТР
 г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а.
 Тэл.: 226 03 98.
 ■ Пастаянная экспазіцыя.

роліка ў 3D-фармаце.
 ■ Выстаўка "Сустрэчы з Гофманам" (з фондаў Калінінградскага абласнога гісторыка-мастацкага музея).
 ■ Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі "Дзядзька Янка, добры дзень!" для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка.
 ■ Інтэрактыўная гульня "У пошуках папарацка-кветкі" для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.

ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ
 г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 15.
 Тэл.: 334 56 21.

Выстаўкі:
 ■ "Апякуні паэтычных нябёс".
 ■ "Запавет Максіма Беларуса" (да 120-годдзя з дня нараджэння Максіма Гарэцкага).

НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" НА ІІ КВАРТАЛ 2013 Г.
Падпісныя індэкс: індывідуальная падпіска — 63875, ведамасная падпіска — 638752.

■ "Ходзіць Сон ля вакон..." (прысвечана беларускай перадачы "Калыханка").
 ■ "А.П. Чэхаў. Лінія жыцця" з фондаў Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея-запаведніка А.П. Чэхава "Меліхава" (Расія).

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ
 г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а.
 Тэл.: 226 03 98.
 ■ Пастаянная экспазіцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ТЭАТР ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ
 г. Мінск, вул. Энгельса, 7.
 Тэл./факс: 227 60 81.

Выстаўкі:
 ■ "Сусвет папяровага ліста" (арыгамі).

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4.
 Тэл.: (8-0232) 74 19 11.
Цэнтральная частка палаца

Выстаўкі:
 ■ Эксклюзіўны арт-праект "Мастакі Парыжскай школы з Беларусі".
 ■ Выстаўка аднаго экспаната — фарфаравай вазы, вырабленай у Францыі ў сяр. XIX ст. на Сеўрскі мануфактуры.
 ■ "Антыкварыят. Палацаў страчаная раскоша..." (з прыватнай калекцыі С.Пуціліна).
 ■ "Паўночныя традыцыі ў матэрыяльнай культуры Гомельшчыны X — XII стст. (у свеце археалагічных старажытнасцей)".

"Старажытная гісторыя Гомельшчыны" (археалагічная экспазіцыя).
Вежа палаца
Экспазіцыя:
 "Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".
Выстаўкі:
 ■ "Конны партрэт генерал-фельдмаршала І.Ф. Паскевіча (1874 г.)" (выстаўка адной карціны з калекцыі Д.Асташонка).
 ■ "Мінулага прасочваючы ніць..." (мемуарная літаратура канца XVIII — XX стст.).
 ■ "Класікі беларускага мастацтва".
Паўночнае крыло палаца
Экспазіцыя:
 ■ "Свет звяроў Гомельшчыны".

Выстаўкі:
 ■ Фотаапараты і фотатэхніка XX ст. (каля 100 адзінак).

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
 Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
 ■ Выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
 ■ Выстаўка "Салдаці доўг".
 ■ На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір.
 ■ "Музей крыміналістыкі".

Выстаўкі:
 ■ Куток жывых экзатычных рэптылій.
 ■ Зімовы сад
 Свет субтрапічных раслін і жывёл.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА ГОМЕЛЯ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 32.
 Тэл.: (80232) 74-28-23.

Экспазіцыі:
 ■ Інтэр'еры гарадскога асабняка к. XIX — пач. XX стст.
 ■ Прагулі па старым Гомелі.
 ■ Гісторыя Гомеля ад старажытнасці да пачатку XX ст.

ТЭАТР
НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
 г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
 Тэл./факс: 334 11 56.
 ■ 1 — "Вяселле Фігара" В.А. Моцарта.
 ■ 2 — "Серэнада" П.Чайкоўскага.
 ■ "Кармэн-сюіта" Ж.Бізе — Р.Шчадрына.
 ■ "Пра ўсход і пра каханне" (канцэрт лаўрэата міжнароднага конкурсу Алены Сало).
 ■ 3 — "Віні-Пух і ўсе, усе, усе..." В.Пятровай.
 ■ "Травіята" Дж. Вердзі.
 ■ 5 — "Серэнада" П.Чайкоўскага.
 ■ "Кармэн-сюіта" Ж.Бізе — Р.Шчадрына.
 ■ 6 — Святочны канцэрт.
 ■ 7, 9 — "Папялушка" С.Пракоф'ева.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ТЭАТР ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ
 г. Мінск, вул. Энгельса, 7.
 Тэл./факс: 227 60 81.

На сцэне Палаца культуры прафсаюзаў:
 ■ 3 — "Вячэра з прыдуркам" Ф.Вэбэра.
ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"
 г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.
 Тэл./факс: 334 60 08.
 ■ 2 — "Ліфт" Ю.Чарняўскай.
 ■ 3 — "Сталіца Эраўнд" С.Гіргеля.
 ■ 5 — "Адамавы жарты" С.Навуменка.
 ■ 6 — "Нязваны госць" (меладрама) С.Бартохавай.
Дзіцячыя спектаклі:
 ■ 3 — "Гісторыя дзвюх сабак" (спектакль для дзяцей і дарослых у 2-х дзях) Я.Конева.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ
 г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а.
 Тэл.: 226 03 98.
 ■ Пастаянная экспазіцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ТЭАТР
 г. Мінск, вул. Маркса, 12.
 Тэл.: 327 43 22.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ТЭАТР ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ
 г. Мінск, вул. Энгельса, 7.
 Тэл./факс: 227 60 81.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР
 г. Мінск, вул. Мяснікова, 44.
 Тэл.: 200 81 26.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ТЭАТР
 г. Мінск, вул. Энгельса, 7.
 Тэл./факс: 227 60 81.